

Vybral si službu

Pre Mariána Čaučíka
sú najdôležitejšie témy
deti, mládež, rodina
a rozvojová spolupráca

str. 8

Bl. John Henry Newman:
Celý život som odporoval
duchu liberalizmu
v náboženstve

str. 16

Politická korektnosť má
ďalšiu obeť –
konzervatívneho filozofa
sira Rogera Scrutona

str. 21

Odolal pasci liberalizmu

Kauza Scruton

Blázni a pohoršujúce

Hoci sa otázka zmyslu života a smrti vinie celými ľudskými dejinami, v súčasnosti sa dostáva čoraz hlbšie do úzadia. Najmä otázka smrti. Západná kultúra ľudskú smrť vytiesnila na nedohľadnú perifériu. Konzumný spôsob života a kult večnej mladosti definitívne odsunuli smrť z myšlienok. V súčasnosti sme svedkami vášnivého úsilia absolútne poprieť tradíciu, vymazať všetko, čo je uložené v pamäti ľudského rodu, ba dokonca presadzovaná psychológia stáda mení domnelú osobnú nesmrteľnosť na nesmrteľnosť kolektívnu. Moderné časy sa až priam nadľudske usilujú zahnať všemožnými spôsobmi čo i len pohlád či myšlienku na smrť, až sa okolo nej vytvorilo nepreniknutelné tabu.

A dôsledky?

Nestotožnenie sa s veľkonočným odkazom. Psychologická prekážka v podobe vytiesňovania myšlienky na smrť hatí priateľ veľkonočnej nádeje. Je naozaj veľmi ťažké, priam nadľudske hovoriť – a o stotožnení sa ani nehovoriac – o vzkriesení, ak odmietame premýšľať o smrti. Len ten, kto priprustí a prizná si, že smrť tu je a že človek je smrteľný, len ten, kto uvažuje o smrti a cíti túžbu po večnom živote, tak len ten môže túžiť po spáske a hľadať ju.

Azda nikdy v dejinách nebolo mystérium zmŕtvychvstania väčšou provokáciou rozumu ako v súčasnosti. Isto, nikto nespochybňuje, že nádej na vzkriesenie a večný život je „za“ hranicou rozumu, ale na druhej strane určite nie je „proti“ rozumu. Presne v zmysle výroku sv. Augustína: „Všetci sa čudujú vzkrieseniu jedného človeka, ale nikto sa nečuduje tomu, že sa každý deň rodí to, čo predtým nebolo.“ Aj preto je v súčasnosti vysoko aktuálne pohoršenie Blaisa Pascala, ktorý nadväzuje na myšlienku biskupa z Hippa: „Akým právom nám hovoria, že nie je možné vstať z mŕtvych? Čo je ťažšie – narodiť sa, alebo vstať z mŕtvych? Je ťažšie, aby bolo to, čo nikdy predtým nebolo, alebo to, čo už predtým bolo? Je ťažšie byť, alebo znova byť? Vďaka zvyku sa nám zdá, že je ľahké byť, a nemožným sa nám zdá vrátiť sa k bytiu, keďže taký zvyk nemáme. Aký naivný, ľudový spôsob uvažovania!“ A sv. Pavol apoštol dodáva: „Lebo čo je u Boha blázni, je múdrejšie ako ľudia“ (1 Kor 1, 25).

„Aký naivný, ľudový spôsob uvažovania!“ A to Pascal vyčítal svojim spolupútnikom v časoch, keď mälokto popieral Boha ako stvoriteľa všetkého. Moderný človek však dokázal úplne prevrátiť poriadok vecí. Dokonca až tak, že aj ono „uctievanie perami“ (Iz 29, 13) sa stáva otáznym, no „srdce d'aleko odo mňa“ (tamže) čoraz jasnejším. Súčasnosť žiada ako kedysi Židia „znamenie“ a ako Gréci „múdrost“ (porov. 1 Kor 29, 22).

Hans Multscher: Vzkriesenie Krista

„My však ohlasujeme ukrižovaného Krista, pre Židov pohoršenie, pre pohanov bláznovstvo“ (1 Kor 29, 23).

A práve ono „bláznovstvo kríža“ (1 Kor 1, 18), teda, že Boh, ktorý sa stal človekom a ktorý ako človek zomrel a vstal z mŕtvych, aby „svojou smrťou našu smrť premohol“ (Veľkonočná prefácia), parafrázoval kartáginský apologéta Tertulián slovami: „Boží Syn je mŕtvi, čo je uveritelné, lebo je to absurdné; pochovaný a vzkriesený, čo je isté, lebo je to nemožné.“

Isto, vyjadrenie antického apologéta je náročnejšie ako „ľudový spôsob uvažovania“, ale to neznamená, že nie je pravdivé – práve naopak. „Blázni“ a „pohoršujúce“ myšlenie, založené na vzkriesení Jedného, ktorý podmieňuje nádej vo vzkriesenie všetkých, z nás robí oveľa rozumnejších. Už len preto, lebo nás nútí myslieť na smrť. Slovami Antoina de Saint-Exupéry: „Čo dáva zmysel životu, dáva zmysel aj smrti.“

Aké jednoduché...

PAVOL PRIKRYL

Nezabudli
ste si
predplatit'

VOX?

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com   0918 472 420

Pavol Prikryl

Matky

Vždy majú niečo skryté v dlani,
drobnôstku, ktorá stíší detský žial'.
V samote pláču po sklamaní,
život im dávno viac vzal, ako dal.

Nikdy nie striedka, iba kôrka
vpísaná je v ich dennom osude,
nie je však pre ne v ústach horká.
Kým budú s nami, inak nebude.

Na veky vekov iba matka.
Ešte aj v nebi bude opodial'
a v dlani skrytá drobnosť sladká.

Kôročka, ktorá stíší detský žial'.

Alexander Trizuliak: Matka s dieťaťom

Podľa definície OSN sa prenasledovanie kresťanov mení na ich genocídu

Od ničenia ku genocíde

Podľa správy o náboženskej slobode spracovanej Pápežskou nadáciou Aid to the Church in Need (Pomoc trpiacej Cirkvi) každý siedmy kresťan žije v krajinе, kde je jeho viera prenasledovaná.

Štvrtnéte vydanie Správy o stave náboženskej slobody vo svete 2018 spracováva údaje za obdobie dvoch rokov od júna 2016 do júna 2018 (viac pozri VOX 17/2018). Zo správy vyplýva, že kresťania sú kvôli viere celosvetovo najväčšmi utláčanou a netolerovanou komunitou. Prvá tretina roka 2019 tento smutný trend, žiaľ, potvrdzuje.

SRÍLANSKÁ TRAGÉDIA

Srí Lanka sa doteraz spomíňa z tragickej následkov krvavých udalostí z veľkonočného rána, keď deväť samovražedných atentátnikov počas sv. omší odpálilo v troch kostoloch a v troch hoteloch bomby. Podľa portálu Crux Now „v zaplnených kostoloch kresťania zomreli iba preto, lebo sa rozhodli zúčastiť na bohoslužbách venovaných sláveniu toho, čo sa považuje za veľkú oslavu života“.

Je tragédiou, že takéto násilie počas najposvätnnejšieho dňa kresťanského kalendára je sotva novou správou. Napríklad v roku 2012 si streľba hnutia Boko Haram v nigérijských kostoloch vyžiadala 38 mŕtvyx. Počas Veľkonočných sviatkov v roku 2015 zanechal útok zameraný na kresťanských študentov na Univerzite Garissa v Keni 148 mŕtvyx. V roku 2016 zomrelo 75 ľudí a najme-

nej 300 bolo zranených, keď vybuchli bomby v pakistanskej kresťanskej štvrti Lahore po veľkonočnej bohoslužbe. V roku 2017 museli v Egypete koptskí kresťania zredukovať veľkonočné bohoslužby a zvýšiť bezpečnosť po bombových útokoch v dvoch kostoloch na Kvetnú nedeľu, pri ktorých zahynulo 45 ľudí. V minulom roku boli v Pakistane zabiti štyria členovia katolíckej rodiny a jeden knaz v Indii utrpel väzne zranenie hlavy, keď hinduistickí extrémisti zaútočili na jeho kostol, ďalší prišiel o niekoľko prstov, keď bol napadený seklerom.

VIANOČNÉ ÚTOKY

Nie je náhoda, že sa tieto útoky dejú počas veľkých sviatkov. Okrem veľkého šoku vydesených kresťanov v deň, ktorý sa považuje za mimoriadne posvätný a slávostný, kostoly zvyknú byť počas svätých dní preplnené, a preto pre protikresťanských radikálov predstavujú prostredie plné cieľov.

Prirodzene, že táto logika sa vzťahuje aj na Vianoce. Napríklad roku 2013 si bombový útok v katolíckom Kostole sv. Terézie v Madalle, na okraji hlavného mesta Nigérie Abuja, vyžadal 37 mŕtvyx a 57 zranených. Medzi obeťami boli deti, ktoré sú teraz pochované

pri malom pamätníku vedľa miestneho kostola.

Nedajú sa neobíť ani rôzne teroristicke útoky na vianočných trhoch v Berline (2016) či vo francúzskom Štrasburgu minulý rok, ale aj zmarené prípravy na podobné akcie v Británii, v Španielsku, Holandsku a v Kalifornii. Aj keď cieľom nemali byť sakrálne miesta, načasovanie však jasne súvisí s významným kresťanským sviatkom.

Toto všetko je súčasťou obecnejšieho trendu protikresťanského násilia na celom svete, fenoménu, ktorý Crux Now opísal ako „globálnu vojnu proti kresťanom“.

EURÓPSKE PROFANÁCIE

Útoky proti kresťanom, najmä proti katolíkom, si však nie vždy, našťastie, vyžiadajú tú najkrutejšiu daň, no s tým brutálnymi majú spoločný leitmotív – nenáviať ku Kristovmu učeniu, ktorá sa často obracia proti cirkevným budovám, pričom vandalské činy a znesvätenie sa dejú častejšie, ako by sme očakávali. Žiaľ, najmä v „kresťanskej“ Európe.

Francúzske ministerstvo vnútra nedávno zverejnilo správu o vandalských útokoch na katolícke kostoly vo Francúzsku. V minulom roku to boli približne tri útoky denne, celkom 1 063 prípadov. Ide o akty profanácie, devastácie, úmyselne založené požiare a podobne. Za páchatelia týchto činov bola označená najmä mládež, no zd'aleka nielen z prostredia neintegrovaných príťahovalcov. O niekoľkých znesväteniach sa potvrdilo, že boli dielom satanistov, iné boli prejavom nesúhlasu s kresťanskými morálnymi názormi. „Kostoly sú podpalované, plienené a profanované. Nikdy sa nedá zvyknúť na to, aby tieto pokojné miesta boli vydané napospas násilnostiam, a na to, že je pošliapavané Kristovo telo,“ komentoval túto situáciu hovorca Konferencie biskupov Francúzska Mons. Olivier Ribadeau.

Vo Francúzsku ide o dlhodobý problém. V roku 2017 bolo registrovaných 1 038 prípadov antikresťanského vandalismu a profanácie kostolov a kresťanských objektov, napríklad hrobov, pamätníkov či sôch, nezriedka opakovane. Napríklad len niekoľko dní pred požiarom Katedrály Notre Dame došlo k opakovanej útoku na parížsky Kostol Saint-Sulpice.

>>>

VANDALIZMUS V USA

Vlna vandalizmu a znesvácovania náboženských sôch a cirkevných stavieb, ktorá sužuje európske katolícke farnosti, sa rozšírila aj na americký kontinent. Počas tohtoročnej Veľkonočnej nedele sa udiali minimálne tri rôzne prípady nenávistných zločinov spáchaných na majetku posvätenom Cirkvou.

Podľa portálu *ChurchMilitant* vznikli po vandalských útokoch niekoľkotisícové škody na troch budovách a majetku Katolíckej cirkvi v Lakewoode (štát Ohio), Fresne (Kalifornia) a v Maui (Hawaii). Napríklad Katedrála svätého Jána vo Fresne utrpela na Veľkonočnú nedelu najmenej 50 000 dolárové škody. Útok na katolícky Kostol sv. Antona na Havajských ostrovoch podľa reportérky *Maui Now* Wendy Osheroovej „*nebol prvý prípad vandalizmu na pôde tohto kostola. Asi pred troma a pol týždňami bolo vykopnuté okno a poškodená bola aj fara. Ruky sochy Panny Márie Lurdskej boli odrezané a socha sv. Bernadety bola rozrezaná na polovicu*“. Farár katolíckeho Kostola Sv. Jakuba v Lakewoode Joseph Dwyer tvrdí, že vandali „*boli veľmi systematickí – vytrhli sochu Panny Márie z jej cementového a pieskovcového podstavca a oddelili Máriiu hlavu od jej tela*“. Zlodeji okrem toho, že museli najprv preraziať výstuže spájajúce sochu s podstavcom, tiež zhodili na zem kríž pri kostole.

Od začiatku tohto roka sa čoraz častejšie objavujú správy o útokoch na katolícke kostoly v USA, takže veľkonočné útoky boli vyvrcholením tohtoročného vandalizmu podmieneného nenávistou ku Katolíckej cirkvi. Napríklad v apríli niekto zničil kameňmi sochu Madony s dieťaťom pri Kostole sv. Jána Evanjelistu v Stamforde (Connecticut). Pri svojom vyčítaní sa zameral najmä na Máriiine ruky a tvár malého Ježiša, čo podľa psychológov svedčí o veľkej nenávisti.

Nenávist a nepriateľstvo predstavujú spoločenský problém. Zločiny z nenávisti sú vrcholom spoločenského ľadovca, ktorým sa treba v západných spoločnostiach zaoberať.

ERADIKÁCIA MEČOM

Z najnovšej správy, ktorú dal vypracovať britský minister zahraničných vecí Jeremy Hunt a ktorej úplný text bude publikovaný do konca júna, vyplýva, že v súčasnosti na ploche až jednej tretiny zemegule sú ľudia prenasledovaní kvôli náboženstvu, pričom z piatich prenasledovaných sú štyria kresťania.

Správa britskej vlády uvádzá, že rasenie nielen rozsah prenasledovania, pre-

Leonard Sweet: Ježiš nosí oranžovú kombinézu

tože rastie počet území, kde sa dá hovoriť o konci kresťanstva, ale aj intenzita prenasledovania, a to dokonca do takej miery, že prenasledovanie kresťanov vo svete dosiahlo úroveň, keď sa dá podľa definície OSN hovoriť o genocíde. Raport dokonca hovorí o „eradikácii kresťanov“, čiže o ničení choroboplodných organizmov, ktoré sa deje „mečom“ alebo „inými násilnými prostriedkami“. Dôkazy o zmenšujúcom sa počte kresťanov sú najzreteľnejšie na Blízkom východe, takže, ako sa píše v správe, kresťanstvu hrozí vyhladenie „tam, kde jeho korene historicky siahajú najdalej“.

Podľa britského ministra Hunta, dňom Financial Times označovaného za „metropolitného liberála“, je tragická situácia kresťanov dôsledkom toho, že západní politici v úsilí dosiahnuť „politickú korektnosť“ sú zodpovední za „zanedbávanie ochrany kresťanov vo svete“, až tento jav „prespal“.

TRESTNOSŤ VIERY?

Paradoxné na celej veci je, že len niekoľko týždňov pred spomínaným vyhlásením britského ministra zahraničia škótski katolícki biskupi vydali varovanie pred úsilím vlády zaviesť obmedzenie slobody slova pre veriacich katolíkov, ktorí obhajujú učenie Katolíckej cirkvi v otázke manželstva a sexuality. „*Treba zabezpečiť, aby bol umožnený slobodný a otvorený dialóg dovolujúci vymieňanie si rôznych pohľadov. Je potrebné zabezpečiť, aby rôzne pohľady v dialógu neboli hodnotené ako prejavy nenávisti. Základné právo na slobodu prejavu a právo jednotlivcov vyjadrovať svoje názory, aj keď sú iný*

mi považované za kontroverzné, musí byť zaručené,“ napísali škótsky biskupi na adresu aktivít vlády.

Anthony Horan, riaditeľ úradu Škótskej biskupskej konferencie Catholic Parliamentary Office, bol na rozdiel od svojich nadriadených ešte otvorennejší: „*V súčasnej citlivej atmosfére existuje veľmi reálne nebezpečenstvo, že nielen vyjadrenie svojho názoru či presvedčenia sa stane zločinom z nenávisti, ale už aj viera v ne.*“

Už dávnejšie katolícky anglický arcibiskup Mons. Peter Smith z Arcidiecézy Southwark varoval pred vytláčaním náboženstva do súkromnej sféry: „*Na náboženstvo sa hľadí ako na zákonom povolenú súkromnú výstrednosť, ktorá je povolená raz za týždeň za zatvorenými dverami, ale v nijakom prípade sa nesmie prejavovať vo verejnom a pracovnom živote.*“

Hoci sa v súvislosti so situáciou kresťanov v Európe nepoužíva termín *prenasledovanie*, pretože sa pod ním rozumie systematické zlé zaobchádzanie, v bežnom chápaniu zahrňujúce väznenie, mučenie, popravy či násilnú konfiskáciu majetku, zaužívaný termín *ne-tolerancia a diskriminácia voči kresťanom* je spojenie, ktoré v konečnom dôsledku označuje odopierania rovnakých práv kresťanom a ich následné odsúvanie na okraj spoločnosti. To vedie k útokom tak na spoločenskej úrovni (negatívne stereotypy alebo sociálne vylúčenie), ako aj na právnej (diskriminačné zákony alebo zaujaté súdne výroky) a na politickej úrovni (vylúčenie z verejnej sféry, uznesenia parlamentu a pod.).

Spracovala A. T.
(Snímka: net)

Otvorený list katolíckeho novinára všetkým islamským teroristom

Na čo si mysel, brat terorista?

Brat terorista,

povedz mi, čo si cítil? Ked' si sa pozrel do terorizovaných očí môjho, ale i Tvojho brata a postaral si sa o jeho neprítomnosť v tomto živote..., ked' nevinní muži a ženy prosili o milosrdenstvo, kričali o ľudskosť', ktorá prechádza Tvojimi žilami, a ty si poprel svoj postoj človeka. Čo si cítil?

Tu, na Západe, v tomto svete, ktorý tak nenávidíš, hovoríme, že si nešťastný, bezcitný terorista, opovrhnutia hodný človek. Napriek tomu som si však istý, že si niekoho miloval, možno ženu; že Tvoje srdce bije v rytme bolesti a smútku, ked' krik Tvojich bolestí a smútkov sa dostane do Tvojich uší. Pretože sme ľudia.

Brat terorista, je mi l'úto, ked' nemôžem nájsť miesto v svojom srdci, pretože si sa úplne vzdal svojej ľudskosti. Preto sa pýtam: Čo si cítil, ked' si zabil? Potešenie? Spravodlivosť? Vykupenie? Povedz mi – vyznaj! –, že si pocítil aspoň nejakú maličkú iskričku smútku, ked' si videl svoju vlastnú tvár odrazenú v sklenených očiach ženy, ktorú si práve zavraždil. Priznaj, že sa otvorila drobná rana, že do Tvojej duše presiakla kvapka ľudskej krvi a Ty si sa spýtal: Aký to má zmysel?

Necháp ma zle, som kresťan a, áno, možno chcem vysetlenie, aby som Ti odpustil, alebo, ešte horšie, je pravdepodobné, že hľadám dôvod, prečo nezačať 'nenávidieť' skutočnosť', že máme rovnakú prirodzenosť'. Aj ja nesiem váhu nenávisti, brat môj, ale nad to všetko som úprimný a hľadám malý záblesk nádeje.

Brat terorista, je mi l'úto, ak som náivný, ale chcem dúfať', že s Tebou stále môžem hovoriť nejakým láskavým spôsobom, že Tvoja ľudskosť' a Tvoje človečenstvo neboli úplne zdeformované nenávistou a že ked' Ti otvorím

svoje srdce, otvoríš aj Ty svoje. Preto, brat terorista, priznaj, že Ťa to trápilo zabit! Priznaj, že úder pochybností Ti prešiel myslou aspoň raz! Povedz mi, že si strieľal s trochou bolesti v srdci. Povedz mi, hrom do toho, že si človek!

Nehovor mi o neveriacich, o korupcii Západu alebo o odmene určenej bojovníkom džihádu. Namiesto toho sa so mnou porozprávaj o tom nečakanom strachu, brat terorista, o tomto krátkom momente vásťania, o znechutnení voči strachu, ktorý si vyvolal v iných, o prekvapujúcej túžbe požadať o odpustenie t'archavú ženu, ktorej život si práve vzal. Od toho všetkého závisí nielen moja nádej, ale aj Tvoja.

Úloha, ktorú Boh zohral v tomto všetkom, je absolútne a úplne odlišná od

tej, o ktorej dúfaš. Pretože to nebolo toto tornádo nenávisti – nehovor mi o svätom hneve, prosím –, čo Boh zasial do Tvojho srdca, skôr tie plaché momenty pochybností o láske a ľudstve.

Preto Ťa prosím, brat terorista, aby si sa za ne nehanbil, lebo nie sú znakom Tvojej nevernosti voči Božiemu plánu, naopak, sú jedinou zárukou, že budeš aj nadalej ľudskou bytosťou a že Ťa Boh neopustil ani v Tvojej najtemnejšej noci.

Pre toto všetko, len preto, opakujem, sa Ťa opäť pýtam:

Povedz mi, prosím, čo si cítil, brat terorista?!

Tvoj Mauricio Artieda

Pápež Benedikt XVI. o povinnosti laikov podieľať sa aktívne na politickom živote

Krestán v politike

Snímka: EÚ

Politický život predstavuje veľmi náročné prostredie na kresťanské svedectvo pravdy o človeku a svete.

Uverejňujeme príhovor BENEDIKTA XVI., ktorý predniesol účastníkom 24. plenárneho zasadnutia Pápezskej rady pre laikov 21. mája 2010.

Cítime sa svedkami vďačnými za prekvapujúci a štedrý dar a odvzdanosť mnohých mužov „dobytych“ Kristom a pripodobnených mu v zasvätenom kňazstve. Deň za dňom sprevádzajú cestu *christifideles laici*, ohlasujúc Božie Slovo, sprostredkujúc jeho odpustenie a zmierenie s Kristom, pozývajúc ich k modlitbe a ponúkajúc Telo a Krv Pána ako poživeň. Z tohto tajomstva prijímania laickí veriaci čerpajú hlbokú silu, aby boli svedkami Krista v konkrétnosti a jadre svojho života, vo všetkých aktivitách a každom prostredí.

POSLANIE CIRKVI

Technická formácia politikov nepatrí do poslania Cirkvi; na tento účel je množstvo iných inštitúcií. Poslaním Cirkvi je skôr „*vynášať morálny úsudok aj o veciach ktoré sa týkajú politickej oblasti, keď to vyžadujú základné práva osoby alebo spásu duši, príčom používa všetky tie a iba tie prostriedky, ktoré sú v zhode s evanjeliom a s dobrom všetkých ľudí so zreteľom na rôzne doby a situácie*“ (*Gaudium et spes*).

Cirkev sa sústredí na formáciu Kristových učení, aby sa väčšmi stávali svedkami jeho Prítomnosti kdekoľvek. Laickým veriacim náleží, aby dávali konkrétné najavo v svojom osobnom a rodinnom, spoločenskom, kultúr-

nom a politickom živote, že im ich viera umožňuje vnímať realitu novým a hlbokým spôsobom a premieňať ju; že kresťanská nádej rozširuje obmedzený horizont ľudstva a smeruje ho ku pravdivej ušľachtilosti jeho bytia, k Bohu; že láska v pravde je najúčinnejšou silou schopnou meniť svet; že evanjelium dáva záruku slobody a posolstvo oslobodenia; že základné princípy sociálnej náuky Cirkvi, ako sú ľudská dôstojnosť, subsidiarita a solidarita, sú nesmierne aktuálne a cenné na podporu nových spôsobov rozvoja v službe človeku a celému ľudstvu.

POVINNOSŤ LAIKOV

Je povinnosťou laikov podieľať sa aktívne na politickom živote spôsobom, ktorý je v súlade s náukou Cirkvi, vnášajúc svoje opodstatnené argumenty a vznešené ideály do demokratickej diskusie a do hľadania širokého konsenzu medzi všetkých, ktorým záleží na obrane života a slobody, na ochrane pravdy a dobra rodiny, na solidarite s núdznymi a na klúčovom hľadaní spoločného dobra. Kresťania sa nesnažia o politickú alebo kultúrnu hegemoniu, ale nezávisle od toho, čomu sa venujú, sú formovaní istotou, že Kristus je uholným kameňom každej ľudskej štruktúry.

Aj ja, rovnako ako niektorí moji predchodcovia, môžem potvrdiť, že politika

je veľmi dôležitou oblasťou na uplatňovanie lásky. Pozýva kresťanov k silnej občianskej angažovanosti, k budovaniu dobrého života národov, ako aj k účinnej prítomnosti v inštitúciách a programoch v rámci medzinárodného spoločenstva. Potrební sú autenticky kresťanskí politici, ale ešte väčšmi laickí veriaci, ktorí svedčia o Kristovi a evanjeliu v občianskom a politickom spoločenstve.

Táto požiadavka sa musí odrážať vo vzdelávacích programoch cirkevných spoločenstiev a vyžaduje si nové formy prítomnosti a podpory od kňazov. Členstvo kresťanov v združeniacach založených na viere, v cirkevných hnutiach a nových spoločenstvách môže byť dobrou školou pre týchto učeníkov a svedkov, podporovanou z charizmatických, komunitárnych, vzdelávacích a misijných zdrojov týchto skupín.

REVOLÚCIA LÁSKY

Toto je náročná výzva. Časy, v ktorých žijeme, nás však konfrontujú s veľkými a komplexnými problémami, sociálna otázka sa zároveň stala antropologickou otázkou. V nedávnej minulosti sa rozpadli ideologické paradigmy, ktoré si nárokovali byť „vedeckou“ odpovedou na túto otázkou. Rozšírenie zmäteného kultúrneho relativizmu, utilitárskeho a hedonistického individualizmu, oslabuje demokraciu a podporuje dominanciu silnej moci.

Musíme znova objaviť a oživiť autentickú politickú múdrost; byť neskromní v tom, čo sa týka našej kompetencie; uplatniť rozlišovanie ľudských vied; čeliť realite vo všetkých aspektoch, prekračovať akýkoľvek druh ideologickej redukcionizmu alebo utopického sna; ukázať, že sme otvorení pravdivému dialógu a spolupráci, majúc na zreteli, že politika je aj umením rovnováhy medzi ideálmi a záujmami, ale nikdy nezabúdajúc, že prínos kresťanov môže byť efektívny iba ak sa poznanie viery stane poznáním skutočnosti, kľúčom k úsudku a premenie. Potrebná je skutočná revolúcia lásky.

Nové generácie majú pred sebou nesmierne nároky a výzvy v osobnom aj spoločenskom živote. Medzi tieto výzvy patrí aj spoločenská a politická angažovanosť, založená nie na partizánskych ideológiách alebo záujmoch, ale na volbe slúžiť človeku a spoločnému dobru vo svetle evanjelia.

(krátené)

Benedictus PP XVI

Pre Mariána Čaučíka sú najdôležitejšie témy deti, mládež, rodina a rozvojová spolupráca

Vybral si službu

MARIÁN ČAUČÍK celý svoj život slúži ľuďom. Naučili ho to rodičia, ktorých nezlamili ani väzenie a nevôle komunistov. Svoje sily venoval najsôr práci a službe v podzemnej cirkvi, neskôr v eRku a Dobrej novine. Cestu služby nehodlal opustiť ani v budúcnosti a rád by vytváral podmienky na dôstojný život na Slovensku, v Európe i v rozvojových krajinách.

Ste jedným zo zakladajúcich členov eRka – Hnutia kresťanských spoločenstiev detí. Ako vzniklo toto hnutie a čo je jeho poslaním?

Práca s deťmi podobná terajšiemu eRku sa začala v roku 1973 na základe potreby pomôcť pri výchove detí v kresťanských rodinách. Podnecovateľom na latický apoštola detí bol v tých rokoch Evžen Valovič, teraz čestný predsedu eRka, ktorý oslovoval pre prácu s deťmi najmä mladých vysokoškolákov. V čase totalitného režimu sa činnosť vykonávala tajne s duchovnou starostlivosťou otca biskupa Jána Ch. Korca. Mladí sa stretávali s deťmi v rodinách detí a na výletoch.

Hnutie eRko oficiálne vzniklo 3. októbra 1990, keď boli zaregistrované naše stanovy na Ministerstve vnútra SR. Od začiatku až do súčasnosti je našou hlavnou činnosťou systematická práca s deťmi v spoločenstvách počas celého roka. Deti majú svoje spoločenstvá často až do dosiahnutia mládežníckeho veku. V uplynulom období viacerí detí členovia dorastli a stali sa vedúcimi spoločenstiev ako aj lídrami v zodpovedných pozících organizačnej štruktúry.

V prostredí eRka vznikla aj myšlienka koledníckej Dobrej noviny. Aká bola jej genéza?

Pre Dobrú novinu nás inšpirovali naši priatelia z rakúskej Trojkráľovej akcie (*Dreikönigsaktion*). Tí spojili tradíciu koledovania s rozmerom solidarity a pomocí ľuďom v rozvojových krajinách. Tak sme sa aj my roku 1995 rozhodli, že skúsime na Slovensku rozbahnúť podobnú akciu. Neboli sme si istí, či to osloví našich ľudí, ale už výsledky prvého ročníka boli veľmi povzbudivé. Zapojili sa deti a mladí z viac ako 100 obcí, navštívené rodiny s ra-

dostou koledníkov prijali a aj vyzbieraná suma bola pre nás obrovská: viac ako jeden milión slovenských korún bol pre nás veľký úspech.

Našim hlavným cieľom bolo, aby deti a mladí ľudia na Slovensku mohli žiť solidaritu so svojimi rovesníkmi v rozvojových krajinách a aby v našich farnostiach pomáhali vytvárať otvorené spoločenstvá z viery žijúcich a v láske konajúcich ľudí.

V prvom ročníku sa zapojilo do koledovania asi 3 000 koledníkov. Kolko ich je v súčasnosti?

V súčasnosti sa do Dobrej noviny zapája každoročne asi 24 000 detí a mladých ľudí. Dobrá novina od svojich počiatkov rástla a stala sa najväčšou pravidelnou dobrovoľníckou akciou na Slovensku. Myslím si, že mladých postupne oslovil príklad z iných farností, kde Dobrú novinu organizovali, a povedali si, že chcú skúsiť niečo podobné aj u nich. Pomohla isto aj podpora biskupov a kňazov v jednotlivých farnostiach. Každoročne sa usilujeme koledníkov vo farnostiach motivovať na účasť aj príbehmi od partnerov, ktorých podporujeme.

O podporených projektoch informujeme v našich materiáloch či cez návštevy biskupov alebo iných zástupcov tých, ktorým pomáhame.

Už sú výsledky tohtoročného koledovania?

V 24. ročníku sa do Dobrej noviny zapojilo 23 778 koledníkov v 2 512 skupinkách, ktorí spolu navštívili 64 585 rodín. K deťom v slovenských farnostiach sa cez Slovenskú katolícku misiu pripojili aj rodiny žijúce v Bruseli a Luxemburgo. Celkový výnos 24. ročníka

predstavoval k 28. februáru 2019 sumu viac ako milión eur, konkrétnie sa vykoledovalo 1 123 718,70 korún, teraz sa vyzniera v podstate taká istá suma, ale už v eurách. O čom to svedčí?

Svedčí to o štedrosti slovenských rodín a o tom, že kedže ľudia dôverujú účelu, na ktorý sa zbiera, vedia byť otvorení. My v hnutí eRko sa celoročnou prácou pre Dobrú novinu usilujeme túto dôveru budovať cez tvorbu materiálov, ktoré posielame zodpovedným osobám, a informujeme o celej akcii aj tom, kam išli vyzbierané peniaze cez *Dobré noviny Dobrej noviny*, sociálne siete a webovú stránku Dobrej noviny.

Dá sa povedať, že Slovensko má misijného ducha?

Určite áno. Slovensko malo v minulosti aj veľa misionárov po celom svete. Štyridsať rokov komunistického režimu neumožnilo rozvíjať otvorené misijné aktivity, napriek tomu tento duch znova ožil v období slobody. Svedčí o tom aj práca Pápežských misijných diel na Slovensku a viacerých misijsne orientovaných združení, ako aj záujem o štúdium misijných odborov na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety.

Na aké projekty pôjdú vykoledované peniaze?

Prostriedky vyzbierané cez Dobrú novinu sú určené na podporu rozvojových projektov v krajinách subsaharskej Af-

>>>

riky. Sú určené najslabším a najohrozenejším, ako sú deti, mladí, ženy, rodiny v núdzi či ľudia s postihnutím.

Všetky projekty sú zamerané na základné ľudské potreby ako pitná voda, vzdelanie, zdravotnícka starostlivosť, dodržiavanie ľudských práv. Vychádzajú z miestnych potrieb a kultúry a majú silný rozvojový aspekt s dlhodobou perspektívou. Rozvojové projekty väčšinou trvajú niekoľko rokov. Dobrá novina výnimocne podporuje aj humanitárne projekty vo svojich cieľových krajinách. Takéto projekty bývajú jednorazové so zameraním na riešenie krajnej núdze v prípade prírodnej katastrofy alebo vojnového konfliktu.

Aktivity Dobrej noviny sú zatiaľ zamerané na Afriku. Máte v pláne ich rozšíriť aj na iné kontinenty?

Nie. Aj keď je Dobrá novina na slovenské pomery veľkou zbierkou, na to, aby sme sa vedeli rozšíriť na iné kontinenty, nemáme dosť prostriedkov ani ľudských kapacít. Pre nás je totiž dôležité, aby sme mali osobný kontakt s partnermi, ktorých podporujeme, a aby sme dobre poznali kontext v cieľových krajinách.

Vaše osobné aktivity nie sú zamerané len na misijné ciele, ste známy aj ako pro-life aktivista.

Som presvedčený, že byť pro-life, teda za život, je základné nastavenie každého kresťana. Ochrana života od počatia po prirodzenú smrť je pre mňa dôležitá výzva a týmto témam sa venujem dlhodobo. Bol som jeden zo signatárov Deklarácie práv počatého dieťaťa (viac pozri VOX 18-19/2018), s mladými v eRku a s ďalšími združeniami sme iniciovali aktivity ako je Sviečka za nenarozených alebo pripomínanie si 25. marca ako Deň počatého dieťaťa. Chrániť život bezpodmienečne v súčasnosti nie je ľahké, chce to veľa kreativity a energie zo strany občianskych aj cirkevných organizácií, je to najmä veľká výzva aj pre politikov.

Rozhodli ste sa kandidovať za Kresťanskodemokratické hnutie do Európskeho parlamentu. Čo vás na to motivovalo?

Motivovalo ma a motivuje ma aj nadálej najmä potreba zmeny. Mnohí ľudia už neveria politike, vnímajú ju ako paralelný a špinavý svet, kde ide politikom o vlastný alebo skupinový prospech. Ak sa má obnoviť dôvera v politiku ako verejnú službu, musí tam byť čím viac ľudí, ktorí ju budú tak bráť. Chcem tomu pomôcť.

S manželkou Zazankou

Tiež chcem pomôcť obnoviť dôveru v európsky projekt, ktorý je naším spoločným priestorom a nie hrozbou. Je paradoxné, že do Európskeho parlamentu kandidujú strany, ktoré chceli, aby Slovensko z Európskej únie vystúpilo. Potrebujeme tam vyslať ľudí, ktorí sú vo svojich hodnotách a postojoch konzistentní.

**Deti, mládež, rodina
a rozvojová spolupráca
ostanú pre mňa dôležitými
témami, ktorým by som sa
v prípade zvolenia do
Európskeho parlamentu
venoval na inej úrovni.**

Myslíte si, že vami žité a presadzované hodnoty majú nádej uspiet' aj v Bruseli?

Ak by som bol zvolený do Európskeho parlamentu, chcel by som vo väčšej miere presadzovať vytváranie podmienok na dôstojný život na Slovensku, v Európe aj v rozvojových krajinach.

nách. Ak totiž budú môcť ľudia žiť doma dôstojne, nebudú vo veľkej miere migrovať za prácou či bezpečnosťou a svet bude stabilnejší. Na to však treba vyrovnať veľa rozdielov aj v rámci Európskej únie. Pre mňa sú dôležitou tému mladí ľudia, ich formácia aj cez združenia, ako sú eRko, DOMka, skauting a iné. Tu popri výchove v rodine a vzdelaniu v škole získavajú základy na to, aby boli zrelí kresťania a občania. Verím, že pre tieto a ďalšie hodnoty, ktoré pokladáme za dôležité, máme a nájdeme spojencov nielen v Bruseli, ale i v ďalších členských krajinach EU.

Budete mať v prípade vášho zvolenia čas a sily na vaše doterajšie aktivity?

Ak by som sa stal poslancom, nebudem už môcť robiť pre eRko a Dobrú novinu naplno. Rád by som však tieto diela sprevádzal v istej miere na diaľku i ďalej. Deti, mládež, rodina a rozvojová spolupráca ostanú pre mňa dôležitými témami, ktorým by som sa venoval na inej úrovni. Za dôležité považujem aj otvárať témy ochrany životného prostredia a udržateľného nekonzumného spôsobu života v našich komunitách.

*Za rozhovor d'akuje PAVOL PRIKRYL
(Snímky: archív M. Č.)*

Zneužívanie sexuálneho zneužívania dezinformáciami chráni skutočných vinníkov

Zneužívanie zneužívania

Známý nemecký psychiater a teológ MANFRED LÜTZ, riaditeľ alexiánskej nemocnice v Kolíne nad Rýnom, v rámci bolestnej témy o zneužívaní mladistvých bráni Katolícku cirkev pred nečestnými obvineniami.

Sexuálne zneužívanie maloletých katolíckymi knňazmi je zločin obzvlášť odporný. Duchovný má vo vzťahu k maloletým totiž určitú otcovskú úlohu a onen skutok má teda v sebe akúsi incestnú povahu. Hrozí tak strata základnej dôvery vo vieročnosť ľudských vzťahov a práve Cirkev nemôže zostať ľahostajnou, lebo je týmto spôsobom ničená či závažne otriasená i dôvera v Boha.

NEMECKÁ SMERNICA

Už roku 2002 vydala Nemecká biskupská konferencia smernice, na základe ktorých všetky diecézy zaviedli jasné procedúry. Vymenovali sa sprostredkovatelia pre obete, ustanovili sa sku-

piny odborníkov a oslovovali sa významní nemeckí súdni znalci. Pri ich výbere, prirodene, nehrala nijakú dôležitosť náboženská príslušnosť. No už dva roky predtým, pretože sa objavili dve obvinenia proti jednému zosnulému knňazovi, vystúpila Kolínska arcidiecéza na verejnosti s výzvou, aby sa prípadné obete prihlásili. S úspechom. Tiež otvorenosť voči tlači, ktorú prejavil riaditeľ jezuitského gymnázia Canisius-Kolleg v Berlíne sledovala túto líniu.

Ked' zredukujeme aktuálny rozruch v masmédiách na podstatu, tak prípady zo 70. a 80. rokov minulého storočia, ktoré teraz vyšli najavo, znova ukazujú, aké dôležité sú opatrenia, ktoré boli pred časom prijaté. Nie sú to nijaké no-

voty. V našej spoločnosti „bez otca“, ako ju opísal nemecký psychoanalytik Alexander Mitscherlich, a v ktorej všetci odmiatú úlohu vytvárať pravidlá a uvádzat ich do dejín, čo je úloha, ktorú Freud prisudzoval otcovi, zostáva Cirkvi rola naozaj málo atraktívna. V práznote, ktorú zanecháva „vnútorná a vonkajšia absencia otcov“, vyrácajú sa puberta aj protest.

NO NEPÍŠ SATIRU

„Osem a šesťdesiatnici“ mali vo federálnom kancelárovi tých čias Kurtovi Kiesingerovi (1966 – 1969) náhradného otca ako vystrihnutého zo žurnálu. Súčasní politici, opierajúci sa o prieskumy verejnej mienky, sa vyhýbajú akémukoľvek protestu, a keby to bolo nevyhnutné, boli by ochotní pridať sa aj k protestnej manifestácii proti sebe samým. Ani štát ako otec už teda neexistuje.

Preto najmä Nemci, ktorí si ctia autoritu, o ktorú navždy prišli ich cisári a vodcovia, blúdia v tomto prázdne a v Katolíckej cirkvi nachádzajú zástupný ciel', proti ktorému možno vznášať protesty. To, že na čele tejto Cirkvi sú muži, a hlavou všetkého Svätý Otec, celú vec iba uľahčuje, takže môžu všetky konflikty neprežiť s otcom – znova objavenú pubertu a všetky ďalšie inak ťažko adresovateľné protesty – premietat' na inštitúciu, ktorá uznáva normy a ktorá nikdy nepopiera svoju historicú identitu.

Sex je obľúbenou témom puberty, a vskutku, keď ide o kritiku Cirkvi, nezriedka sa príspevky do diskusie od ľudí inak úplne dospelých javia ako pubertálne. Niekoľká napádať celibát dokonca s odvolávaním sa na prastarú machistickú tézu, že „sex je nutnosť“. A tak sa stáva najmä Katolícka cirkev najvhodnejšia na to, aby z nás sňala našu vlastnú historickú zodpovednosť. Príklad za všetky: Keď pápež sv. Ján Pavol II. prednesol v Jad va-šem (hlavný izraelský pamätník obetí a hrdinov holokaustu v Jeruzaleme – pozn. red.) dojemné slová, ktoré vyvolali nie len v Izraeli, ale aj v Amerike obrovský ohlas, boli to predovšetkým Nemci, ktorí ho kritizovali, pretože sa vraj mal ešte väčšmi ospravedlniť za šoa. Predstavme si, ako poľského pápeža, ktorý bol sám obeťou nemeckej okupácie, Nemci vyzývajú, aby sa dôraz-

>>>

nejšie ospravedlnil za nemecké viny!
Difficile est satiram non scribere. Čažko je nepísalať satiru...

HRANIE SA S OHŇOM

V roku 1970 známy nemecký sexuológ Eberhard Schorsch počas príhovoru v Bundestagu vyhlásil, a to bez toho, aby mu kto odporoval: „*Zdravé dieťa si v normálnom prostredí samo vytvára nenásilné sexuálne skúsenosti, bez toho, aby mu to spôsobilo trvalé negatívne následky.*“ Ľavicové kruhy vtedy pedofilov priamo rozmaznávali...

Jan Carl Raspe, ešte pred tým, ako vstúpil do teroristickej Frakcie Červenej armády (Rote Armee Fraktion), hlásal roku 1969 vo svojom diele *Kursbuch tzv. Druhú Komúnu*, kde dospelí budú pobádať deti – aj napriek ich odporu – k sexuálnym kontaktom.

Medzi zelenými sa roku 1985 objavila požiadavka vyhlásiť sex s deťmi za beztrestný a roku 1989 známe nakladateľstvo Deutscher Arztverlag vydalo knihu, ktorá otvorené hlásala nárok na pedofilné kontakty.

V tých časoch sa bojovalo predovšetkým proti katolíckej sexuálnej morálke ako represívnej prekážke „*sexuálnej detskej emancipácie*“. Až na konci 80. rokov najmä, paradoxne, feministické kruhy správne vysvetlili, že medzi deťmi a dospelými neexistujú nenásilné sexuálne vzťahy. Nebolo teda vždy ľahké nájsť strednú cestu medzi banalizovaním a pohoršením.

Potom však táto vlna zasiahla aj Katolícku cirkev a mnohí jej predstavitelia prestali rozumieť svetu. Donedávna ju totiž zosmiešňovali za jej rigidnú morálku, ktorá vraj úplne nezodpovedá moderným časom, práve tí, ktorí hlásali dekriminalizáciu pedofilie, a zrazu sa nečakane sami ocitli v úlohe vinníkov za svoju neospravedlniteľnú zhovievavosť.

STARÁ PESNIČKA

V terajšej diskusii sa zvyčajne zanedbáva tento sociálny kontext a Katolícka cirkev je izolovaná ako obetný baránok všetkých oných nenormálnych a šandalóznych snov o detskom sexe, ktoré boli pestované v alternatívnych kruhoch pred štyridsiatimi až päťdesiatimi rokmi. Kritici Cirkvi a aj niektorí jej predstavitelia sa chytajú príležitosti, aby hrali starú pesničku: Vina je v cirkevnej štruktúre, v sexuálnej morálke a v celibáte. Nie je to však nič iné ako otvorené zneužívania sexuálneho zneužívania, a predovšetkým nebezpečná dezinformácia, ktorá chráni skutočných vinníkov.

OŽIVOVANIE MÝTOV

Na jednej konferencii roku 2003 v Ríme vyhlásili najlepší medzinárodní odborníci – všetci nekatolíci –, že neexistuje nijaká súvislosť medzi týmto fenoménom a celibátom. Poukazovanie na celibát sa nezriedka objavuje v lživých stratégiah tých, ktorí hľadajú ospravedlnenie vlastných vín. Tiež sa, hoci nevedomky, poskytuje opora vinníkom, keď sa podlieha „*zúrivému sebabičovaniu*“ (Kröber), keď sa oživuje starý mýtus o jezuitoch a hovorí sa o ich disciplíne utajovania a intenzívnom individuálnom prístupe ako o možných príčinách.

Prirodzene, že akýkoľvek komunikáciu dvoch môžu použiť a zneužiť tí, čo sa dopúšťajú zneužívania. Psychoterapia však nie je zodpovedná za zneužívanie, rovnako tak, ako za to nenesie zodpovednosť ignaciánska spiritualita a pastorácia, vrátane tej, čo je zamiera na mládež.

Je potrebné skúmať bez klapiek na očiach poznatky vedy, prijať ochranné a preventívne opatrenia a usilovať sa o prieľadnosť. Akýkoľvek biskup, ktorý by v súčasnosti chcel v tejto oblasti niečo zametať pod koberec, musel by tak robíť pri kompletnej strate rozumu. Musíme si však želať, aby sme konečne našli odvahu a odmietli obvyklé projekcie. Musíme pripustiť, ak sa má o tomto probléme hovoriť seriózne, že dlhý čas dochádzalo vinou nás všetkých k banalizovaniu sexuálneho zneužívania maloletých. Príklad si môžeme vziať z Eberharda Schorscheho, ktorý roku 1989 verejne odvolal svoje neuvažené tvrdenie z roku 1970.

MANFRED LÜTZ

Benedikt XVI. navrhuje správnu odpoved' Cirkvi, aby sa stala opäť hodnovernou

Riešenie krízy

Emeritný pápež BENEDIKT XVI. reagoval v nemeckom mesačníku *Klerusblatt* na sexuálne zneužívanie analytickou esejou *Cirkev a škandál sexuálneho zneužívania*. Esej je členená na tri časti. Uverejňujeme tretiu časť, v ktorej emeritný pápež rozvíja „niekol'ko perspektív pre správnu odpoved' zo strany Cirkvi, aby sme znova urobili Cirkev hodnovernou skutočne ako svetlo medzi národmi a ako pomáhajúcu silu proti ničivým mocnostiam“.

Co musíme robiť? Musíme napríklad vytvoriť ďalšiu cirkev, aby sa tieto veci mohli stať správnymi?

Nuž, tento pokus sa už urobil a už aj stroskotal. Naozaj len poslušnosť a láska k nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi môže ukázať správnu cestu.

Pokúsme sa teda ako prvé pochopiť nanovo a zvnútra, čo Pán s nami chce a chce.

SVET BEZ BOHA

Najskôr by som povedal – ak skutočne chceme celkom krátko zhrnúť obsah viery položenej v *Biblia*, sme povedať: Pán začal s nami príbeh lásky a chce doň zahrnúť celé stvorenie. Protisila proti zlu, ktoré ohrozuje nás aj celý svet, môže spočívať len v tom, že sa dáme na túto lásku. Ona je skutočnou

protisilou proti zlu. Moc zla vzniká cez naše odmietnutie lásky k Bohu. Vykúpený je ten, kto sa zverí Božej láske. Naše nevykúpené bytie sa zakladá na neschopnosti milovať Boha. Učiť sa milovať Boha je teda cestou vykúpenia ľudí.

Pokúsme sa teraz trocha ďalej rozvinúť túto podstatnú náplň Božieho zjavenia. Potom môžeme povedať: Prvý základný dar, ktorý nám ponúka viera, spočíva v istote, že existuje Boh. Svet bez Boha je vždy len svetom bez zmyslu. Lebo odkiaľ potom pochádza všetko, čo je?

V každom prípade to nemá nijaký duchovný dôvod. Je to nejako jednoducho tu a potom to nemá ani nejaký ciel, ani nejaký zmysel. Potom neexistujú nijaké kritériá dobra alebo zla. Potom sa môže presadiť len to, čo je silnejšie než

to ostatné. Potom je moc jediným princípom. Pravda neplatí, ona vlastne neexistuje.

Preto musíme hľať, že len keď veci majú nejaký duchovný dôvod, keď sú chcené a zamýšľané – len keď existuje Boh Stvoriteľ, ktorý je dobrý a chce dobro –, môže mať aj život človeka zmysel.

KONIEC SLOBODY

To, že existuje Boh ako Stvoriteľ a kritérium všetkých vecí, je najskôr prapôvodnou požiadavkou. Ale Boh, ktorý by sa vôbec nevyjadril, nedal spoznať, by zostal dohadom, a tak by nemohol určovať podobu nášho života. Aby Boh bol aj skutočne Bohom vo vedomom stvorení, musíme očakávať, že sa v nejakej forme vyjadri. On to urobil mnohorakým spôsobom, no rozhodujúcim spôsobom vo výzve Abrahámovi, ktorá poskytla ľuďom hľadajúcim Boha orientáciu, ktorá presahuje všetky očakávania: Sám Boh sa stane stvorením, hovorí ako človek s nami ľuďmi.

A tak sa konečne veta „*Boh je*“ stane skutočne radostným posolstvom, pretože Boh je viac ako poznanie, pretože tvorí lásku a je láska. Toto pripomínať ľuďom je prvou a základnou úlohou, ktorú nám Pán uložil.

Spoločnosť, v ktorej chýba Boh, spoločnosť, ktorá ho nepozná a zachádza s ním ako s neexistujúcim, je spoločnosťou, ktorá stráca svoju mieru. V našej prítomnosti bolo vynájdené heslo o smrti Boha. Boli sme uistovaní, že keď Boh zomrie v spoločnosti, spoločnosť sa stane slobodnou. V spoločnosti smrti Boha v spoločnosti znamená aj koniec jej slobody, lebo zomrie zmysel, ktorý dáva orientáciu. A pretože zmizne miera, ktorá nám ukazuje smer tým, že nás učí rozlišovať dobro a zlo.

Súčasná západná spoločnosť je spoločnosťou, v ktorej Boh na verejnosti chýba a už nemá pre ňu čo povedať. A preto je spoločnosťou, v ktorej sa stále väčšini vytráca miera ľudskosti. Pri niektorých bodoch sa potom odrazu stane citelným, že priam samozrejmým sa stalo to, čo je zlé a ničí človeka.

ZODPOVEDNOSŤ

Tak je to s pedofiliou. Prednedávnom ako ešte úplne správne teoretizovaná sa pedofilia šírila stále ďalej. A teraz so zhrozením spoznávame, že na našich deťoch a mladých sa dejú veci, ktoré ich ohrozujú, priam ničia. Že sa toto mohlo rozšíriť aj v Cirkvi a medzi kňazmi, to musí nami otriasať v osobitnej miere.

>>>

Ako to, že pedofilia mohla dosiahnuť takýto rozmer?

Posledný dôvod spočíva v neprítomnosti Boha. I my kresťania a kňazi radšej nehovoríme o Bohu, pretože táto reč sa nejaví byť praktická. Po otrase druhej svetovej vojny sme v Nemecku dali svoju ústavu ešte výslovne pod zodpovednosť pred Bohom ako vedúcou miestrou. O pol storočia neskôr už nebolo možné prijať do európskej ústavy zodpovednosť pred Bohom ako kritérium.

Boh je považovaný za straníku záležitosť nejakej malej skupiny a nemôže už stať ako kritérium pre spoločenstvo celkovo. V tomto rozhodnutí sa odraža situácia Západu, kde sa Boh stal súkromnou záležitosťou menšiny.

ZÁKLADNÁ ÚLOHA

Prvá úloha, ktorá musí nasledovať z morálnych otrás našich čias, spočíva v tom, aby sme my sami opäť začali žiť z Boha a v zameraní na Boha. My sami sa musíme predovšetkým opäť naučiť uznávať Boha ako základ svojho života a nenechávať ho bokom ako nejakú neskutočnú frázu.

Nezabudnuteľným zostáva pre mňa napomenutie, ktoré mi napísal na počadniči veľký teológ Hans Urs von Balthasar: „*Trojjedineho Boha, Otca, Syna i Ducha Svätého, nepredpokladat, ale stavať do čela!*“

V skutočnosti sa i v teológii Boh často predpokladá ako samozrejmost', ale konkrétnie sa o ňom nepojednáva. Téma Boh sa javí taká neskutočná, taká vzdialená od vecí, ktoré nás zamestnávajú. A predsa je odrazu všetko iné, keď Boha nepredpokladáme, ale dávame na prvé miesto. Keď ho neponechávame nejako v pozadí, ale uznávame ako stredobod nášho myslenia, hovorenia a konania.

CENTRÁLNY BOD

Boh sa stal pre nás človekom. Stvorenie človeka mu tak veľmi leží na srdci, že sa s ním spojil a tak celkom prakticky vstúpil do ľudských dejín. Hovorí s nami, žije s nami, trpí s nami a vzal na seba smrť za nás. O tom sice rečníme v teológii podrobne, s učenými slovami a myšlienkami. No práve takto vzniká nebezpečenstvo, že sa urobíme pánnimi viery namiesto toho, aby sme sa nechali vierou obnoviť a ovládnuť.

Zvážme to v jednom centrálnom bode – v slávnení Eucharistie. Naše zaobchádzanie s Eucharistiou môže vzbudzovať len starosť. Na Druhom vatikánskom koncile išlo právom o to, aby sme túto sviatosť prítomnosti Kristovho tela a krvi, prítomnosti jeho osoby,

jeho utrpenia, smrti a zmŕtvychvstania posunuli späť do centra kresťanského života a existencie Cirkvi. Čiastočne sa táto vec skutočne udiala a my chceme byť zo srdca vdľční za to Pánovi.

Dominantný je však iný postoj: Ne-dominuje nová bázeň pred prítomnosťou smrti a zmŕtvychvstania Krista, ale taký spôsob zaobchádzania s ním, ktorý ničí veľkosť tajomstva. Klesajúca účasť na nedeľných sláveniach Eucharistie ukazuje, ako málo my súčasní kresťania dokážeme ešte posúdiť veľkosť daru, ktorý spočíva v jeho skutočnej prítomnosti.

DEVALVÁCIA EUCHARISTIE

Eucharistia je devalvovaná na ceremoniálne gesto, keď sa považuje za samozrejmé, slušnosť to káže podať ju pri rodinných sviatkoch alebo pri príležitostíach ako sobáš alebo pohreb všetkým, ktorí sú z príbuzenských dôvodov pozvaní. Prirodzenosťou, s akou na niektorých miestach prítomní prijímajú aj najsvätejšiu sviatosť, ukazuje, že vo svätom prijímaní vidíme už len ceremoniálne gesto.

Ked' teda premýšľame, čo treba robiť, stáva sa jasným, že nepotrebueme ďalšiu nami vymyslenú cirkev. Potrebná je skôr obnova viery v nám darovanú skutočnosť Ježiša Krista vo svätosti.

V rozhovoroch s obeťami pedofilia som si stále naliehavejšie uvedomoval túto potrebu. Jedna mladá žena, ktorá ako miništранka slúžila pri oltári, mi rozprávala, že kaplán, jej predstavený ako miništranky, začínať sexuálne zneužívanie, ktoré s ňou konal, vždy so slovami: „*Toto je moje telo, ktoré sa obeťuje za vás.*“ Je zrejmé, že táto žena už nedokáže počúvať slová premenenia bez toho, aby nepocítila v sebe hroznú muku zneužitia.

Áno, musíme naliehavo prosiť Pána o odpustenie a predovšetkým ho zaprisahávať a prosiť, aby nás nanovo naučil chápať veľkosť jeho utrpenia, jeho obety. A musíme robiť všetko, aby sme chránili dar najsvätejšej Eucharistie pred zneužívaním.

CIRKEV V DUŠIACH

A je tu napokon tajomstvo Cirkvi. Nezabudnuteľnou zostáva veta, s ktorou pred takmer sto rokmi Romano Guardini vyslovil radosnú nádej, ktorá sa vtedy natískala jemu a mnohým ďalším: „*Začala sa udalosť nedozerného dosahu; Cirkev sa prebúdza v dušiach.*“ Chcel tým povedať, že Cirkev už jednoducho nebola zažívaná a pocitovaná ako predtým, teda ako zvonka k nám pristupujúci aparát, ako nejaký druh úradu, ale začala byť pocitovaná ako prítomná v samotných srdciach – ako

>>>

niečo nielen vonkajšie, ale vnútorné a dotykajúce sa.

Asi o pol storočia neskôr pri opäťovnom uvažovaní o tomto procese a pri pohľade na to, čo sa práve stalo, som bol v pokušení otočiť túto vetu: „*Cirkev zomiera v dušiach*.“ V skutočnosti je v súčasnosti Cirkev rozsiahlo považovaná už len za nejaký druh politického aparátu. Hovorí sa o nej prakticky takmer výlučne v politických kategóriách – a toto platí aj o biskupoch, ktorí d'alekosiahlo výlučne politicky formulujú svoju predstavu o Cirkvi zajtrajska.

ZLÉ A DOBRÉ RYBY

Kríza, ktorá bola zapríčinená mnohými prípadmi zneužitia kňazmi, ženie k vnímaniu Cirkvi ako niečoho nepodareného, čo my teraz musíme od základu sami nanovo vziať do rúk a nanovo usporiadať. Ale nami samými urobená cirkev nemôže byť nádejou.

Samotný Ježiš prirovnal Cirkev k rybárskej sieti, v ktorej sú dobré i zlé ryby, ktoré na konci budú musieť byť odelené samotným Bohom. Vedľa toho stojí podobenstvo o Cirkvi ako roli, na ktorej rastie dobré obilie, ktoré zasial sám Boh, ale aj burina, ktorú potom potajomky zasial „nepriatelia“.

V skutočnosti je burina na Božom poli, v Cirkvi, nadmieru viditeľná a zlé ryby v sieti takisto ukazujú svoju silu. No napriek tomu zostáva roľa Božou roľou a siet Božou sietou. A vo všetkých obdobiah existuje nielen burina a zlé ryby, ale aj Božia siatba a dobré ryby. Dôrazne ohlasovať obidvoje rovnako nie je falošnou apogetikou, ale potrebnou službou pravde.

DIABLOVE POKUSY

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na dôležitý text v *Zjavení apoštola Jána*. Diabol je tu označený ako žalobca, ktorý vo dne, v noci obžalúva našich bratov pred Bohom (*Zjv 12, 10*). Apokalypsa tým preberá myšlienku, ktorá stojí v centre rámcového rozprávania *Knihy Jób* (*Jób 1 a 2, 10; 42, 7-16*).

Tam sa hovorí, že diabol sa pred Bohom pokúsal zláhčovať Jóbovu spravodlivosť ako len predstieranú. Pritom išlo práve o to, čo hovorí *Apokalypsa*: Diabol chce dokázať, že nie sú spravodliví ľudia, že všetka spravodlivosť ľudí je predstieraná, a keby sme sa mohli priezriť bližšie, zdanie spravodlivosti rýchlo opadne. Rozprávanie sa začína dišputou medzi Bohom a diablon, v ktorej Boh poukázal na Jóba ako na skutočne spravodlivého. Pri Jóbovi sa má uskutočniť skúška, kto tu má pravdu. Vezmi mu preč majetok a uvidíš, že ne-

zostane nič z jeho zbožnosti, argumentuje diabol.

Boh mu dovolí tento pokus, z ktorého Jób vyjde pozitívne. Nuž diabol to ženie d'alej a povie: „*Kožu za kožu! Všetko, čo človek má, dá za svoj život! Ale vztiahni ruku a zasiahni jeho kosti a telo, či ti nebude kliať do očí!*“ (Jób 2, 4n). A tak Boh poskytne diablu druhé kolo. Smie sa dotknúť i Jóbovej koži. Diabol má len zakázané zabít Jóbu.

KLAMILIVÁ LOGIKA

Pre kresťanov je jasné, že Jóbom, ktorý stojí za celé ľudstvo ako príklad pred Bohom, je Ježiš Kristus. V *Apokalypse* je nám dráma človeka predstavená v celej svojej šírke. Oproti Bohu stvorteľovi stojí diabol, ktorý hovorí zle o celom ľudstve a o celom stvorení. Hovorí nielen k Bohu, ale predovšetkým k ľuďom: Pozrite sa len, čo urobil tento Boh. Údajne dobré stvorenie. V skutočnosti je vo svojej celkovosti plné biedy a hnusu. Zlé reči o stvorení sú v reálnej zlými rečami o Bohu. Chcú dokázať, že samotný Boh nie je dobrý, a chcú nás odradiť od Boha.

Aktuálnosť toho, čo nám tu *Apokalypsa* hovorí, je zjavná. V súčasnosti ide v obžalobe proti Bohu predovšetkým o to, aby jeho Cirkev bola vykreslená ako celá zlá a aby sme sa preto nechali od nej odradiť. Idea nami samými lepšie urobenej Cirkvi je v skutočnosti návrhom diabla, ktorým nás on chce odradiť od živého Boha skrze svoju klamilivú logiku, ktorou sa nechávame priľahko nachytať.

MARTYRES

Nie, Cirkev ani teraz nepozostáva len zo zlých ryb a z buriny. Božia Cirkev existuje aj teraz, a práve aj teraz, v súčasnosti je nástrojom, ktorým nás Boh

zachraňuje. Je veľmi dôležité stavať proti diabolovým klamstvám a poloprávdam celú pravdu: Áno, existuje hriech v Cirkvi a zlo. Ale aj dnes existuje svätá Cirkev, ktorá je nezníciteľná. Aj dnes existuje mnoho pokorne veriacich, trpiacich a milujúcich ľudí, v ktorých sa nám ukazuje skutočný Boh, milujúci Boh. Boh má aj dnes svojich svedkov (*martyres*) vo svete. My musíme len bdiť, aby sme ich videli a počuli.

Slovo *martyr* je prevzaté z procesného práva. V procese proti diablu je Ježiš Kristus prvým a vlastným svedkom za Boha, prvým martyrom, ktorého odvtedy nasledovali nespočetní mučeníci. Súčasná Cirkev je viac ako kedykoľvek predtým Cirkvou martyrov, a tak svedkom živého Boha.

Ked' sa s bdelým srdcom pozeraeme a počúvame naokolo, môžeme v súčasnosti vásade, práve aj medzi jednoduchými ľuďmi, ale predsa len aj na vysokých postoch Cirkvi nájsť svedkov, ktorí svojím životom a utrpením ručia za Boha. Je to malátnosť srdca, že ich nechceme vnímať. K veľkým a podstatným úlohám nášho ohlasovania patrí, pokiaľ môžeme, vytváranie živých miest viery a predovšetkým ich nachádzanie a uznávanie.

Žijem v dome, v malom spoločenstve ľudí, ktorí ustavične objavujú takýchto svedkov živého Boha v každodennosti a radostne aj mňa na to upozorňujú. Vidieť a nachádzať živú Cirkev je úžasnou úlohou, ktorá nás samých posilňuje a stále nanovo nám prináša radosť z viery.

Benedictus PP XVI

(Odseky a medzititulky: redakcia)
(Snímky: CTV)

Podľa kolínskeho arcibiskupa Woelkiho je adaptácia na „novú realitu života“ zlá cesta

Realita v svetle evanjelia

Kolínsky arcibiskup kardinál Rainer Maria Woelki (na snímke) v článku *Christus im Blick* uverejnenom v nemeckom katolíckom týždenníku *Die Tagespost* sa postavil proti jednostranným reformným myšlienkom, ktoré by vraj mali priniesť obnovu Cirkvi.

Kolínsky arcibiskup Rainer Maria kardinál Woelki sa vo svojom článku kriticky zaoberal situáciou cirkvi v Nemecku. Pozorovalia interpretujú článok ako výzvu nie len nemeckej cirkvi, ale aj vatikánskej hierarchii, aby sa opäť jednoznačne vyjadriло ortodoxné učenie Cirkvi o sexuálnych a sociálnych záležitostach.

MAJÚ VŠETKO, ALE...

Nezaujatý pozorovateľ verejnej diskusie rýchlo nadobudne dojem, že nie viera je témou Cirkvi, ale sexualita. „Zdá sa, že sa to vždy, či už priamo alebo nepriamo, točí dookola – či už je to celibát, nový pohľad na manželstvo a nezosobásené spolužitie, homosexualita a sex pred manželstvom,“ píše kolínsky arcibiskup a varuje, že Cirkev by mala dávať pozor, aby túto karikatúru nepotrvdila.

Kardinál Woelki však v nijakom prípade nevidí alternatívnu v zmenách, po ktorých volajú liberálne zmýšľajúci teológovia a veriaci: „Všetci, ktorí sú vo vnútri a mimo Cirkvi a ktorí tak veheimentne presadzujú zmeny ako liberalizácia celibátu, prehodnotenie homoseksuality, vysviacka žien, akceptácia mimomanželského sexuálneho života atď., neodpovedali na jednu otázku: Prečo sa protestantskí kresťania v Nemecku nerozvíjajú? Zaviedli všetko, čo sa požaduje, po čom sa teraz tak volá, no vôbec nie sú v lepšej pozícii.“

Ako potvrdenie svojich slov uviedol kardinál Woelki skutočnosť, že v pro-

testantských cirkvách sa čoraz menej ľudí rozhoduje pre pastoračnú službu, ale na druhej strane rastie počet ľudí, ktorí opúšťajú svoje cirkvi. „A to protestantskí kresťania v Nemecku majú všetko, čo sa teraz požaduje od nás – ženatých pastorov, posvätné úrady pre ženy, prehodnotenú homosexualitu a všeobecne prijatú mimomanželskú sexualitu,“ napísal kardinál Woelki a dodal: „Ukazuje sa, že skutočné problémy sú inde, že všetky kresťanské cirkvi zápasia s krízou viery a porozumenia.“

NEŠIKANUJTE CIRKEV

S jasným varovaním, že kresťanstvo zápasí s krízou viery a porozumenia, nie „s novou realitou života, ktorá vraj musí byť definitívne potvrdená“, kardinál Woelki odmiel pokusy o sexualizáciu namiesto prehlbovania viery: „Potrebná obnova Cirkvi môže pochádzať len z ducha evanjelia; prispôsobenie sa tzv. realite života je zlou cestou.“

V tejto súvislosti kolínsky arcibiskup dôrazne dvíha prst: „Cirkev nemôže byť šikanovaná, aby zmenila svoju náuku, ak zmena odporuje duchu evanjelia.“ Podľa kardinála je dôležitý „výklad reality vo svetle evanjelia“: „Hovoríme privel'a o Cirkvi, ale primálo o Kristovi. Sme privel'mi zahľadení na seba a primálo na Krista.“ Nemecký prelát je preto presvedčený, že „robíme niečo nesprávne“, čo sa v konečnom dôsledku prejavuje v nepochopení kľúčových aspektov katolíckej viery vrátane sviatostnej doktríny, kňazstva, zjavenia a

kresťanskej praxe života a viery. „Treba to dať jasne najavo,“ tvrdí kardinál Woelki.

Súc poučený realitou, kardinál pravdepodobne predpokladá, že jeho článok sa bude považovať za zatváranie očí pred spoločenskými zmenami a útokom na tých, čo tvrdia, že dogma by sa mala zmeniť tak, aby odrážala súčasné spoločenské mravy, a tak napísal: „Chápte ma: nenavrhujem nereflexívny tradicionalizmus alebo nostalgiu za údajne starými dobrými časmi. Ani nechcem návrat k ukrývaniu sa za vozové hradby, ale naopak – chcem rast a revitalizáciu, návrat k jedinečnému charakteru kresťanského posolstva spásy. Chcem tu a teraz vieriť.“

LEN DVE ALTERNATÍVY

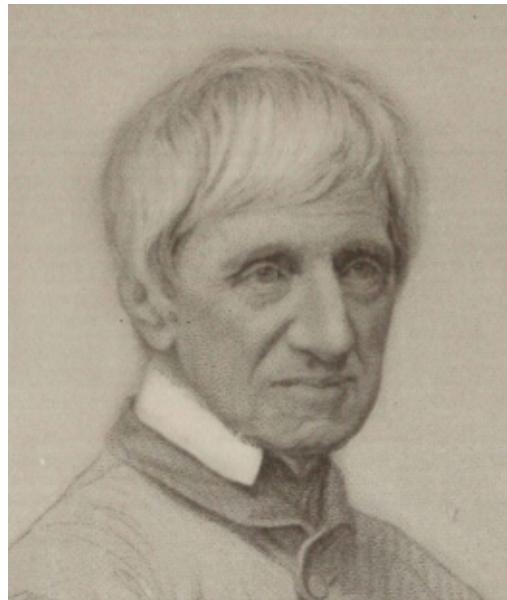
„Úlohou Cirkvi je oddeliť duchov a bez ohľadu na to, aký veľký tlak majú médiá na konanie a očakávania verejnosti, Cirkev sa nemôže vyhýbať zmenám, pravda, keď neodporujú duchu evanjelia,“ upozornil kardinál Woelki.

Podľa neho sa slovo *Entwaltung*, desekularizácia, ktoré použil pápež Benedikt XVI., „privel'mi rýchlo odsunulo na bok“, hoci vôbec neznamená „odchodom zo sveta“ či stiahnutie sa do tradičionalizmu a mentality vozových hradieb. No práve desekularizáciu považuje kardinál Woelki za správnu cestu pre Cirkev: „Táto koncepcia by sa mala hlbšie prehodnotiť, pretože je to práve ona, čo pamätá na spomínaný jedinečný charakter kresťanského posolstva spásy. Iba vtedy, keď Cirkev bude svedčiť o tom, že Boží Syn vykúpil svet, bude aj nadálej získavať ľudí a viesť ich k spásie.“

Podľa kolínskeho arcibiskupa sú len dve možnosti: „Poviem to priamo: Čelíme veľmi väčnej alternatíve: desekularizácie Cirkev, alebo dechristianizácie sveta.“

Spracovala BOKA PIKA

Bl. John Henry Newman: Celý život som odporoval duchu liberalizmu v náboženstve

Odolal pasci liberalizmu

Pred 140 rokmi, 12. mája 1879, vymenoval pápež Lev XIII. blahoslaveného JOHNA HENRYHO NEWMANA za kardinála. Hned' po svojom menovaní kardinál Newman predniesol príhovor, ktorý uverejňujeme v plnom znení.

Dakujem za vysokú pocutu, ktorú sa Svätý Otec rozhodol udeliť mojej nepatrnej osobe (*povedané po taliansky*). Dovolím si však teraz nepokračovať vo svojom príhovore v tomto muzikálnom jazyku, ale prejdem k svojej materčine, pretože tak budem môcť lepšie vyjadriť to, čo v súvislosti s oznamením o svojom menovaní cítim.

PÁPEŽOVOCENENIE

Chcel by som predovšetkým vyjadriť údív a hlbokú vdľenosť, ktorú som zakúsil a dosiaľ zakúšam nad veľkodusťou a láskou Svätého Otca za to, že ma vybral na takú nesmiernu pocutu. Bolo to pre mňa veľké prekvapenie. Nikdy mi neprišlo na mysel', že by som toho mohol byť hodný, a zdalo sa mi, že je to v rozpore s mojimi životnými osudmi. Musel som prejsť mnohými skúškami. Teraz som sa však priblížil ku koncu všetkého a pocíťujem pokoj.

A možno, že som žil tak dlho len preto, aby som sa dočkal tohto dňa.

Tažko pomyslieť, ako by som vôbec mohol celiť takému dojatiu, keby Svätý Otec nevykonala ďalšie gesto svojej veľkodusnosti voči mne a neukázal mi ďalší aspekt svojej jemnej a dobrotiavej povahy. Tušil moje znepokojenie, a preto mi vysvetlil dôvody, pre ktoré ma pozdvihol na takú pocutu. Vedľa slov povzbudenie mi tiež oznámil, že jeho rozhodnutie bolo uznaním mojej horlivosti a služby, ktorú som toľko rokov plnil v Katolíckej cirkvi, a okrem toho je presvedčený, že anglickí katolíci, a dokonca aj protestantské Anglicko, budú potešení tým, že som dostal prejav jeho priazne. Po takých láskavých slo-

vách Jeho Svätosti by odo mňa bolo vskutku necitlivé a nevdľačné, keby som ešte váhal.

Toto mi chcel povedať – a čo som si teda mohol väčšmi priať?

ČISTÝ ÚMYSEL

Vo svojom dlhom živote som sa dopustil mnohých chýb. Nemám nič z onej vznešenej dokonalosti, ktorá sa nachádza v spisoch svätcov, to znamená absolútnej absencií omylov.

Myslím si, že o všetkom, čo som napísal, môžem povedať, že obsahuje môj čistý úmysel, absenciu osobných ambícií, zmysel pre poslušnosť, ochotu nechat' sa opraviť, bázeň z toho, že pochybím, túžbu slúžiť svätej Cirkvi a len Božím milosrdenstvom – tiež určitý úspech.

S potešením môžem dodať, že som od začiatku odporoval jednému veľkému nešťastiu. Tridsať, štyridsať, päťdesiat rokov som sa usiloval odporovať všetkými svojimi silami duchu liberalizmu v náboženstve. Nikdy nemala svätá Cirkva až tak potrebné, aby tomu niekto odporoval, než je to teraz, keď sa, bohužiaľ, toto pochybenie šíri ako smrteľná pasca po celej krajine.

Pri tejto pre mňa tak významnej okolnosti je namieste, aby som pozrel na celý svet, na svätú Cirkvę a jej budúcnosť, a snáď nebude pokladané za nevhodné, keď zopakujem odsúdenie, ktoré som už toľko ráz vyslovil.

POPRETIE PRAVDY

Liberalizmus na náboženskom poli je náuka, podľa ktorej v náboženstve nie je nijaká pozitívna pravda a jedno krédo je rovnaké ako druhé. To je presved-

čenie, ktorému sa každý deň dostáva viac sily a kreditu. Je to popretie náboženstva ako pravdy.

Učí sa, že všetky náboženstvá musia byť tolerované, pretože všetky sú len otázkou názoru. Zjavené náboženstvo vrah nie je pravdou, ale cítením a osobnou preferenciou, nie objektívou a záazračnou skutočnosťou. A každý jedinec má právo pripisovať mu čokoľvek, čo najväčšmi oslovouje jeho fantáziu. Zbožnosť sa vrah nezakladá na viere. Je možné navštěvovať protestantské alebo katolícke kostoly, zúčastňovať sa bohoslužieb v oboch a nepatriť nikom. Možno sa bratať a mať spoločné myšlienky a cítenie a vôbec si pritom neklásiť problém spoločného učenia a necítiť ani jeho potrebu. A keďže je náboženstvo tak osobnou záležitosťou a súkromnou vecou, je treba ho absolútne vylúčiť zo vztáhov medzi ľudmi. Keby niekto menil náboženstvo každý deň, čo je tebe do toho? Skúmať náboženstvo niekoho druhého nie je menej indiskrétné, ako pátrať po jeho ekonomickej zázemí alebo po jeho rodinom živote. Náboženstvo absolútne nemá byť spojivom spoločnosti.

PRIVÁTNY LUXUS

Občianska moc bola až doteraz kresťanská. Aj v krajinách odľúčených od Cirkvi, ako je moja vlast', Anglicko, za mojej mladosti ešte platilo: „Kresťanstvo je zákonom štátu.“

Občianska štruktúra spoločnosti tvorená kresťanstvom, však teraz zavrhuje kresťanstvo. Citovaná fráza a ďalšie jej podobné už zmizli alebo sa vymýšľajú, a na konci storočia, ak nezasiahne Boh, zmiznú úplne.

>>>

Doteraz sa myslelo, že náboženstvo svojimi nadprirodzenými sankciami dokáže zabezpečiť nášmu obyvateľstvu zákon a poriadok. Teraz sa filozofi a politici usilujú vyriešiť tento problém bez pomoci kresťanstva. Namiesto autority a učenia Cirkvi podporujú úplne sekularizované školstvo, určené na to, aby každému jedincovi dalo pochopiť, že byť riadnym a pracovitým človekom prináša osobné výhody. Sú predkladané veľké princípy, ktoré majú nahradíť náboženstvo a ktorých by sa takto vychované masy mali držať, teda etické pravdy v najširšom zmysle: spravodlivosť, dobrota, čestnosť, etc..., skrátka – získaná skúsenosť aj oné prirodzené zákony, ktoré spontánne existujú a pôsobia v spoločnosti a v záležitostiach sociálnych i psychologických, napríklad vo vláde, v obchode, vo finančníctve, v zdravotníctve a vo vzťahoch medzi štátmi.

Ked' však ide o náboženstvo, ide vraj o privátny luxus, ktorý si niekto môže dovoliť, ked' chce, ale za ktorý, prirodzene, musí platiť, a ktorý druhým nemožno vnucovať ani obťažovať druhých tým, že ho sám praktizuje.

ATEIZÁCIA

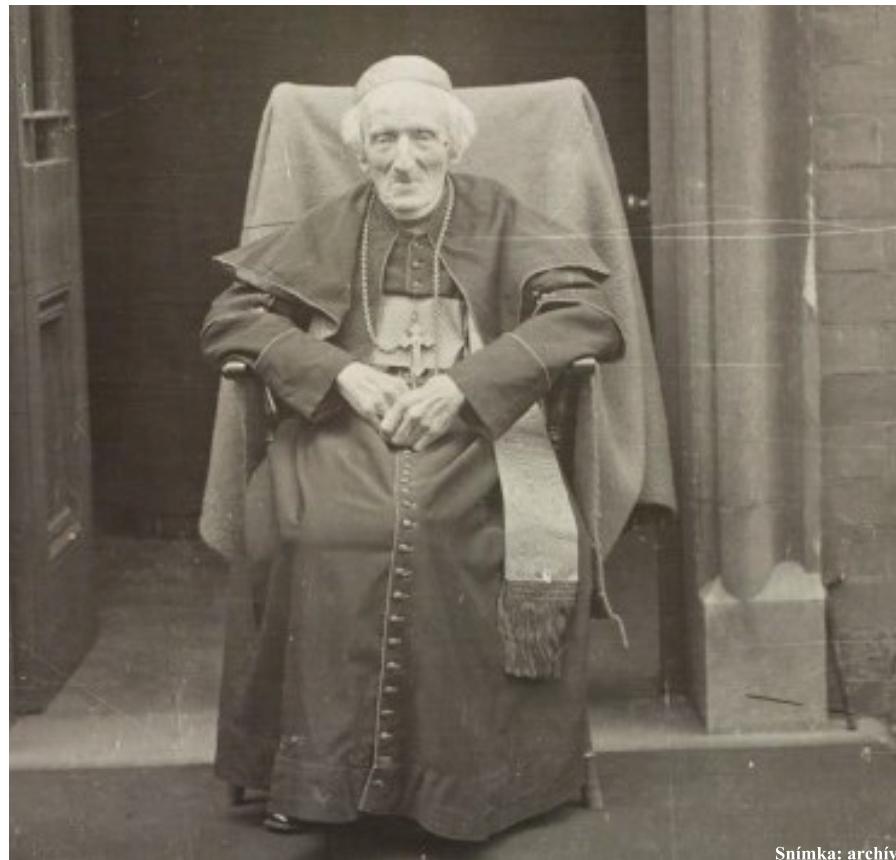
Všeobecné charakteristiky tejto veľkej apostázy sú všade rovnaké, ale v podrobnostiach sa líšia štát od štátu. Budem hovoriť teraz o svojej krajine, ktorú poznám najlepšie. Obávam sa, že tu bude mať veľký úspech, hoci si možno len ľažko predstaviť, ako sa skončí...

Na prvý pohľad je možné sa domnievať, že Angličania sú svojím zmysľaním omnoho väčšmi náboženskí, ako je to na európskej pevnine, ktorá, ako sa zdá, stavia na ateizme. Našim nešťastím však je, že aj napriek tomu rovnako ako inde povedie k ateizmu, hoci sa z ateizmu nutne nerodí. Je potrebné pripomenúť, že náboženské sekty, ktoré sa objavili v Anglicku pred tromi storočiami a teraz sú veľmi silné, sa začato stavajú proti jednote cirkvi a štátu a priali by si odkrestančenie monarchie a celého jej aparátu, pričom argumentujú tým, že by táto katastrofa urobila kresťanstvo čistejším a silnejším. Princíp liberalizmu je nám tak vnucovaný samotnými okolnosťami.

No uvážme dôsledky pôsobenia všetkých týchto sietí.

PRIPRAVENÝ PLÁN

So všetkou pravdepodobnosťou predstavujú náboženstvo, ku ktorému sa hlásí polovica obyvateľstva, a nezabúdajme, že našou vládou je demokracia. Je to akoby medzi dvanásťimi ľuďmi, ktorí

Snímka: archív

boli náhodne vybraní na ulici a majú zaiste aj svoj podiel na moci, ich sedem patrilo k rôznych náboženstvám.

Ako však môžu dosiahnuť jednomyselnú pôsobnosť na miestnej a národnej úrovni, ked' sa každý usiluje o uznanie vlastnej náboženskej denominácie? Každé rozhodnutie by bolo blokované, ked' by argument náboženstva nebola úplne vylúčený. Nič iné teda nemožno robiť. A po tretie – nezabúdajme, že v liberálnom myšlení je mnoho dobrého a pravdivého; stačí citovať napríklad princípy spravodlivosti, cti, striedmosti, sebakkontroly, dobročinnosti, ktoré, ako som už spomenul, patria medzi najväčšmi proklamované princípy a tvaria prirodzené zákony spoločnosti.

Jedine vtedy, až si všimneme, že tento krásny zoznam princípov je ponímaný tak, aby úplne odstránil náboženstvo, sme nútenej liberalizmus odmietnuť.

Vskutku, nikdy neexistoval tak zručne pripravený plán Neopriateľa, ktorý by mal také veľké šance uspiet. A skutočne dosahuje svoje ciele v širokej mieri, príťahuje do svojho dosahu mnohých schopných, serióznych a poctívých ľudí, vážených starcov obdarovaných dlhými skúsenosťami, ale aj mládež s jej krásnymi nádejami.

NETREBA SA BÁŤ

Takto sa majú veci v Anglicku, a bolo by dobré, aby si to všetci uvedomili.

Netreba sa však vôbec domnievať, že som tým zastrašený. Zaiste sa mi to nepáči, pretože sa domnievam, že to môže spôsobiť škodu mnohým dušiam, ale v nijakom prípade sa nebojím, že by to mohlo zabrániť víťazstvu Božieho Slova, svätej Cirkvi, nášho Všemohúceho Kráľa, Leva z kmeňa Júdu, pravdivosti a, a jeho ná mestníka na zemi.

Mnoho ráz bolo kresťanstvo v situácii, ked' sa zdalo, že mu hrozí smrteľné nebezpečenstvo. Prečo by sme sa teda mali desiť z novej skúšky? Toto je absolútne isté.

No to, čo je v týchto veľkých výzvach jedine neisté a predstavuje jediné veľké prekvapenie pre všetkých, je spôsob, akým raz Prozretelenosť ochráni a záchraňuje svojich vyvolených. Niekoľko premení na priateľa, niekoľko je vyzlečený zo svojej jedovatosti a agresivity, niekoľko sa sám rozpadne na kusy, niekoľko sa rozvinie natoľko, na koľko to prospeje nám – a potom zmizne.

Cirkev nemusí robiť nič iné, ako po kračovať v tom, čo má robiť: v dôvere a v pokoji byť pokojná a očakávať Božiu spásu. „Tichí však zdedia zem a budú žiť v šťastí a pokoji“ (Ž 37,11).

John Henry Newman

(Odseky a medzititulky: redakcia)

Pred 145 rokmi sa narodil spisovateľ, básnik a konvertita Gilbert K. Chesterton

Čo poznám len z počutia

**Pred 145 rokmi sa narodil jeden
z najznámejších anglických spisovateľov
GILBERT KEITH CHESTERTON.
Prostredie, v ktorom vyrastal, zachytil
v svojej *Autobiografii* (1936).**

Pretože je mojím zvykom skláňať sa v slepej dôvere pred tradičiou a autoritou starších a pretože som bez pochybností prijal príbeh, ktorý som v čase, keď sa odohral, nebol schopný overiť experimentálne ani rozumom, pevne verím tomu, že som sa narodil 29. mája 1874 na Campden-skom návrší v Kensingtonе a že som bol pokrstený podľa pravidiel Angličanskej cirkvi v kostolíku svätého Juraja naproti obrovskej vodárenskej veži, ktorá tejto mestskej štvrti dominuje. Vzťahu tých dvoch vežatých budov neprikladám nijaký zvláštny význam. Naopak, rozhorčene popieram tvrdenie, že ten kostol vybrali preto, aby mu susedstvo vodnej sily celého západného Londýna pomohlo urobiť zo mňa kresťana.

PÔVOD

Prirodzene, čo mnohí nazývajú vedomosťou z počutia, či to, čo ja sám nazývam svedectvom druhých ľudí, sa dá teoreticky spochybniť pomocou bacosnovskej kontroverzie alebo veľkej časti vyššej kritiky.

Príbeh môjho narodenia je teda možno nepravdivý. Možno som dlho stratený dedič Svätej riše rímskej, či bábätko, ktoré nejakí surovci z Limehouse pohodili na prahu jedného domu v Kensingtonе, aby sa v ňom neskôr rozvinulo skryté dedičstvo zločinnosti.

Na vysvetlenie môjho pôvodu možno aplikovať niektoré zo skeptických metód, ktoré sa používajú na vysvetlenie pôvodu sveta, a nejaký starostlivý bádateľ by mohol dokonca prísť k zá-

veru, že som sa vlastne nikdy nenarodil. Ja však dávam prednosť viere v zdravý rozum, o ktorú sa asi delím so svojimi čitateľmi.

OTEC

Som synom vážených, ale počestných rodičov. Narodil som sa vo svete, kde slovo vážený nemalo ešte výlučne pejoratívny význam, ale zachovávalo si aspoň matnú filologickú spojitosť s výrazom *byť vážený*. Je však pravda, že už v tých časoch mojej mladosti sa význam tohto slova začal meniť.

Tým chcem len povedať, že moja rodina patrila k tej staromôdnej anglickej strednej triede, v ktorej sa každý ešte smel starať sám o seba. Jej obchodníci ešte ani zdľave nemali tušenie o našej pyšnej budúcnosti založenej na pokrokovejšej a dobrodružnejšej koncepcii obchodu, podľa ktorej sa od obchodníka čaká, že bude so všetkými ostatnými obchodníkmi súperiť, že ich bude napádať, ničiť a pohlcovať.

Otec bol liberál prislúchajúci k škole, ktorá existovala ešte pred vznikom socializmu. Považoval za prirodzené, že všetci normálni ľudia uznávajú súkromný majetok, ale neobťažoval sa prevádzkať ho v súkromnom podnikaní. Ľudia ako on vždy mali dostatočný úspech, ale nikto z nich neboli podnikateľ v modernom zmysle.

Otec bol hlavou dedičného obchodu s realitami, ktorý v Kensingtonе existoval už tri generácie, a pamätam si, že v tom bol kus lokálneho patriotizmu, keď starší členovia akosi váhali prijať návrh mladšieho kolegu založiť poboč-

ku mimo Kensington. Pre tento druh starších agentov bola takáto neškodná pýcha veľmi typická.

DEDKO

Môj dedko, otcov otec, bol bielovlasý a bielofúzy starý muž s elegantným vzhľadom a spôsobmi, v ktorých bolo niečo z onej zrejnej vznešenosťi, ktorá kedysi sprevádzala prednášanie príptkov a prejavovanie citov. Dodržiaval starý kresťanský zvyk spevu pri večeri a nikomu nepripadalo divné, keď zaspieval *The Fine Old English Gentleman* alebo iné, ešte vznešenejšie piesne z čias bitiek pri Waterloo a pri Trafalgarte. Rád by som len tak mimočodom poznamenal, že ja, ktorý som zažil *Mafeking Night* (*bitka o mesta Mafeking, teraz Mahikeng v Južnej Afrike – pozn. red.*) a neskoršie vlastenecké texty, som si k týmto starým pompéznym piesňam uchoval veľkú úctu.

Najdôležitejšie však je, že dedko bol rád a ani sa veľmi nedivil, keď bol nazvaný „*pomníkom*“ a „*dejinným milníkom*“. A to bolo v oných vzdialených časoch typické pre mnoho ľudí zo strednej triedy, dokonca aj úplne bezvýznamných. Tento typ britskej buržoázie, o ktorom hovoríme, sa do tej miery zmenil alebo vymrel, že teraz prakticky neexistuje. Alebo aspoň v Anglicku nezájdete nič také, a verím, že ani v Amerike sa neobjavilo nič ani približne rovnaké.

STREDNÁ TRIEDA

Na strednej triede bolo zvláštne, že naozaj bola triedou a že naozaj bola v stre-

>>>

de. Bolo dobré aj zlé zároveň, že bola oddelená od triedy nad sebou i od triedy pod sebou, a to často až privel'mi. Vedela primálo o triedach pracujúcich, čo bolo pre neskoršie generácie veľmi nebezpečné. Vedela veľmi málo i o svojom vlastnom služobníctve. Moja rodina bola vždy k služobníctvu veľmi lásavá, ale patrila k triede, ktorej chýbal onen hrubý spoločný jazyk, ktorý sa vyvíja pri spoločnej práci. Ten je vlastný demokraciám a jeho príkladom je reč kričiacich a nadávajúcich európskych domácich paničiek. Nezostal jej ani drobný pozostatok feudálnej piateľskej reči, ktorá prežíva medzi pravou aristokraciou. Zostal len akýsi druh nesmelého ticha.

V každom prípade to bola jedna zo starých stránok vtedajšieho sveta, ktorý nedokázal domácu dôveru rozšíriť aj na domáce služobníctvo. Usmieval sa a cítil sa povznesene, keď čítal o slúžiacich starého sveta, ktorí večerali na podradnom mieste, a cítil sa rovnako i vo vzťahu k svojim vlastným slúžiacim, ktorí jedli o poschodie nižšie.

SLUŽOBNÍCTVO

Ale bez ohľadu na všetku našu kritiku starej strednej triedy, má táto trieda právo na historickú spravodlivosť a je niekoľko vecí, ktoré je potrebné si o nej zapamätať. Jednou z nich je aj skutočnosť, že jej obavy z vplyvu služobníctva vznikli čiastočne vďaka „kultúrnym výbojom“ tejto strednej triedy, a tiež vďaka tomu, že to bola trieda vzdelaná. Priekladala totiž až privel'ký význam správnej výslovnosti a za nesmierne dôležitú považovala vhodnú voľbu slov. A ona vyslovovala aj používala slová naozaj správne. Vďaka nej existoval svet, v ktorom vari nikto neprehľadal písmeňko *h* a vari všetci prehľtali tituly.

Skoro som zo škodlivostiou dieťaťa prišiel na to, že dospelí majú najväčší strach z akéhokoľvek napodobňovania intonácie a dikcie služobníctva. Dozvedel som sa – ďalšia anekdota z počutia –, že keď som mal asi tri alebo štyri roky, vykrikol som, že chcem podať čiapku, ktorá visela na vešiaku, a v návale hnevu som vyslovil vetu „*ked' mi ju nedáte, poviem to*“, zámerne s takou nedbalou výslovnosťou, že som si bol istý, že po tých slovách omdlejú všetci moji príbuzní na mile ďaleko.

DVE SKUPINY

Tento záujem o vzdelanie a o dikciu, aj keď teraz sa už naří dívam veľmi kriticky, mal aj svoje dobré stránky. Znamenal, že môj otec poznal celú anglickú literatúru pospiatky, a ja som z nej

vedel veľkú časť naspamäť ešte skôr, než som ju bol schopný pochopit'. Vedel som naspamäť strany a strany Shakespearevho blankversa (*jambický päťstropový nerýmovaný verš* – *pozn. red.*) bez toho, aby som mal najmenšie tušenia, čo väčšina z toho znamená, čo je možno správna cesta k tomu, aby si človek obľúbil poéziu. Hovorilo sa, že keď som mal šesť alebo sedem, behal som po ulici a vzrušene recitoval slová:

*Len odhod', Hamlet môj, tú nočnú čerň a ako priateľ vzhliadni na náš trón;
Už nehl'ad' k zemi; večne nemôžeš tam hľadať svojho vznešeného otca.*

(preklad Jozef Kot)

V tom som zakopol a zaboril som nos do prachu.

Asi ešte menej sa teraz vie, že trieda, o ktorej hovorím, bola nielen odtrhnutá od skupín, ktoré sa nazývali nižšími triedami, ale bola tiež ostro oddelená od tých, ktoré sa nazývajú vyššími triedami. Práve od tých čias môžeme ho-

voríť s najzdvorilejším ospravedlnením, že stredná trieda sa delí na dve skupiny, na snobov a domýšľavcov. Snobi sú tí, ktorí sa chcú dostať do spoločnosti, a domýšľavci tí, ktorí sa chcú dostať zo spoločnosti do skupín, ako sú vegetariáni alebo socialisti.

No ľudia, o ktorých hovorím, neboli ani blázni, ani snobi. V ich časoch, prirodzene, žilo mnoho snobských ľudí, ale tí, o ktorých je reč, boli iného druhu. Nikdy netúzili po inom kontakte s aristokraciou ako pracovnom. Mali to, čo je od tých čias v Anglicku takmer neznáme, a sice svoju hrodosť.

MATKA

Rodina mojej matky mala francúzske priezvisko, aj keď, ako som vedel zo skúsenosti aj z tradície, bola celkom anglická, aspoň čo sa týka reči a spôsobu života. V rodine sa tradovala povest, že sú potomkovia francúzskeho vojaka z čias revolúcie, ktorý bol v Anglicku uväznený a už tam zostal, čo sa v tých časoch naozaj stávalo.

>>>

Na druhej strane však moja matka pochádzala zo Škótska, z rodiny Keithov z Aberdeenu. Jej škótska matka, moja babička, ktorá prežila dedka o veľa rokov a možno preto mala silný vplyv na moje city, zapríčinila vznik akejsi škótskej romance môjho detstva, čiastočne preto, lebo bola veľmi príťažlivá osoba, čiastočne pre určitý druh temperamentu objavujúci sa u všetkých ľudí škótskeho pôvodu alebo u škótskych vlastencov. No jej manžel, môj dedko z matkinej strany, ktorého som nikdy nevidel, bol určite tiež zaujímavý človek, predstaviteľ historického typu, ak nie rovno historická osobnosť. Bol jedným zo starých wesleyských laických kazateľov, čím sa zapletal do verejných sporov, a tento jeho rys prešiel až na jeho vnuka. Bol aj jedným z prvých vodcov protialkoholického hnutia, v čom ho však jeho vnuci nenasledovali. Som však presvedčený, že v nom bolo viac než len to, čo je spojené s prejavmi na verejnosti a hnutími proti alkoholizmu.

STRÝC

Otec mal veľmi univerzálne záujmy a veľmi umierené názory. Zo všetkých ľudí, čo som poznal, bol jedným z mála, ktorí naozaj počúvali argumenty. Okrem toho, bol omnoho konzervatívnejší než väčšina ľudí v oných liberálnych časoch. Miloval staré veci a mal zvláštnu záľubu vo francúzskych katedrálach a vôbec v gotickej architektúre, ktorú vtedy toľko oslavoval John Ruskin (1819 – 1900; *anglický spisovateľ, básnik, vedec a umelecký kritik – pozn. red.*). No nebolo také nepochopiteľné, že pripúšťal aj druhú stranu moderného pokroku.

Ale strýc bol pravý opak typu *laudator temporis acti*. Bol jedným z tých citlivých a svedomitých ľudí, takých typických pre moderný svet, ktorí mali rovnaký úzkostlivý zmysel pre povinnosť prijímať nové veci a sympatizovať s mladostou, aký mali starší moralisti pre zachovávanie starých vecí a poslušnosť k starším. Strýko, d'aleko väčšmi než otec, bol ten prísně optimistický typ človeka, ktorý ako posledný na svete niesol pečať starých dobrých čias. Ale bol zároveň priezračne pravdovravný a ja si pamätam, ako mi rozprával, so zdvihnutým obočím, ktoré prezrádzalo jeho podvedomé citlivé obavy: „Musím priznať, že obchodná morálka sa od čias mojej mladosti trvalo zhoršuje.“

SPOLOČNOSŤ

Boli to časy vzrastajúceho napätia, pravý opak solídnej úctyhodnosti, pretože ich etika a teológia boli čím ďalej ob-

nosenejšie. Môžu byť riadne porovnané s tým, čo prišlo potom, ale v nijakom prípade nie so stáročiami, ktoré im predchádzali. Občas sa chválili, že sú typicky domácke, ale domov Anglia na neboli ani spolovice taký typicky domácky ako domov cudzinca, roztopašného Francúza.

Taká bola, pokial' mi je známe, spoľočenská oblasť, v ktorej som sa ocitol po svojom narodení a takí boli ľudia, medzi ktorými som sa narodil. Ospravedlňujem sa, ak vás tito ľudia sklamali, pretože boli priveľmi vážení, či dokonca rozumní, a pretože im chýbali všetky tie nepríjemné vlastnosti, ktoré robia životopisy populárnymi. Ľutujem, že nemám nešťastného a divokého otca, ktorého by som mohol ponúknut' verejnosti ako pravú príčinu svojho tragickeho osudu, alebo bledú a priotrávenú matku, ktorej sebavražedné inštinkty

ma poznamenali prekliatym podľahnutím pokušeniu umeleckého temperamentu.

Ospravedlňujem sa, že v mojej rodine neboli nikto svojráznejší než môj vzdialený a trochu nemajetný strýčko a že nemôžem splniť svoju povinnosť pravého modernistu a zatratiť všetkých, ktorí zo mňa urobili to, čím som. Neviem presne, čím som sa to vlastne stal, ale som si celkom istý, že si za to z veľkej časti môžem sám. A musím sa priznať, že sa na krajinu svojich prvých chvíľ dívam s radosťou, ktorá by nepochybne mala byť prenechaná utópiám futuristov.

(krátené)

(Snímky: archív, wikipédia)
(Odseky a medzititulky: redakcia)

Politická korektnosť má d'alsiu obet' – konzervatívneho filozofa sira Rogeru Scrutona

Len niekoľko hodín po publikovaní rozhovoru britská premiérka Theresa Mayová osobne z telefonovala na príslušné miesto a dala príkaz na Scrutonovo odvolanie z neplateného postu predsedu poradnej komisie britskej vlády, ktorá mala prispieť k lepšej a esteticky hodnotnejšej výstavbe v Británii. Hovorca premiérky Mayovej oficiálne oznámil: „Profesor lord Roger Scruton bol po svojich neakceptovateľných komentároch s okamžitou platnosťou odvolaný z pozície predsedu Building Better Building Beautiful Commission. Jeho komentáre a výpovede sú plné urážok a osočovaní, sú hlboko urážlivé a úplne neprijateľné.“

NEŠKODNÉ VÝROKY

Čo v spomínanom rozhovore zaznelo také nebezpečné a „hlboko urážlivé a úplne neprijateľné“?

V origináli absolútne nič, vo vetách, čo autor rozhovoru George Eaton vytrhol z kontextu – tiež nič. Stačila však ľavicová hysteria ohľadom kľúčových slov – Sorosovo impérium, homofobia, islamofobia – a konzervatívca Scrutona hodili cez palubu, paradoxne, vládnuci konzervatívi. A zdá sa, že dokonca s istou zvrátenou rozkošou...

Prečo sa teda britská ľavica a pravica sprisahali, aby bezohľadne vyhodili sira Rogera z čestného a neplateného postu, na ktorý je, mimochodom, mimoriadne kvalifikovaný?

Určite nie z uvedených dôvodov, konkrétnie z islamofobie, antisemitizmu a antičínskeho sentimentu. Mysliteľ Roger

Kauza Scruton

Významný britský konzervatívny filozof sir Roger Scruton (na snímke) sa stal d'alsou obetou tzv. politickej korektnosti. Po zmanipulovaní rozhovoru v britskom ľavicovom týždenníku *New Statesman* neúplnými citátmi vyhodili sira Rogera z miesta predsedu poradného výboru britskej vlády.

Scruton tieto chabé, no najmä zákerné obvinenia hravo a opakovane vyvrátil.

Obvinenie z islamofobie sa zakladá na tom, že podľa Scrutona je slovko *islamofobia* „propagandistické slovo, ktoré má pôvod v kampani Moslimského bratstva s cieľom zastaviť diskusiu o tejto významnej otázke“. Britský novinár Douglas Murray na stránkach konzervatívneho týždenníka *The Spectator* sucho konštatuje: „Čo je pravda.“ A na dôvažok, sám Scruton považuje používanie tohto slova za „poľutovania hodné“, keďže naznačuje „existenciu nejakého zvláštneho a iracionálneho stavu myслe, z ktorého pochádzajú všetky námietky voči islamu“. „Odlišujem islam ako vieru a spôsob života od radikálov, ktorí páchajú zločiny v jeho mene,“ dodáva Scruton.

STRELENIE CAPA

V súčasnosti je, žiaľ, akosi „prirodzené“, že istým kruhom, ktoré reprezentuje aj ľavicový časopis *New Statesman*, sa nepáči ani Scrutonov pohľad na slovo *homofobia*. Britskému filozofovi totiž „pripadá ako slovo vytvorené na umlčanie všetkých diskusií o záležitosti, v ktorej sa v súčasnosti len jeden pohľad pokladá za prípustný“. Murrayovsky povedané – čo je pravda. A to, že sám Scruton odlišuje „islam ako vieru a spôsob života od radikálov, ktorí páchajú zločiny v jeho mene“, už akosi nikoho nezaujímalo.

Obviniť niekoho z antisemitizmu je vážna vec, no v prípade Scrutona je to doslova strelenie capa.

Na Scrutonove slová, že „mnohí príslušníci budapeštianskej inteligencie sú Židia a sú súčasťou rozsiahlych sietí Sorosovho impéria“, Douglas Murray reagoval ako na „skutočnosť, ktorá je pravdivá“, navyše Scruton nenapadol „všetkých maďarských Židov“, ale jasne hovorí o „veľmi vplyvnom politicky činnom mužovi, ktorý je maďarský Žid“.

A aby vynikla absurdnosť celej kauzy, na stranu Scrutona sa postavili židovský časopis *Mosaic* a aj americko-izraelský ekonóm David P. Goldman, ktorý tiež

odmieta obvinenia filozofa z antisemitizmu.

Sám Scruton v eseji *Ospravedlňujem sa, že premýšľam* hovorí: „Pokial' ide o Sorosovo impérium, som jedinou osobou, o ktorej viem, čo sa usilovala presvedčiť Viktora Orbána, aby v Maďarsku akceptoval jeho prítomnosť.“

NEBEZPEČNÝ STAV

Takže ešte raz – v čom sú Scrutonove slová „plné urážok a osočovaní, hlboko urážlivé a úplne neprijateľné“?

Roger Scruton odpovedá: „V Británii vstupujeme do nebezpečného stavu spoľočnosti, v ktorom je priame vyslovenie úsudkov protirečiacich – alebo len zdanlivо protirečiacich – úzkoprsému súboru pravoverných názorov okamžite trestané skupinou samozvaných členov akýchsi hliadok bdelosti. Zastrašujú nás, aby sme sa ponížene otrocky podrobili pochybnnej sade oficiálnych doktrín, a vravia nám, aby sme si osvojili svetonázor, ktorý nemôžeme skúmať zo strachu, že budeme verejne ponížení cenzormi. Tento svetonázor by mohol viesť k novému a oslobodenému spoločenskému poriadku; alebo môže viesť k spoločenskej a duchovnej destrukcii našej vlasti.“

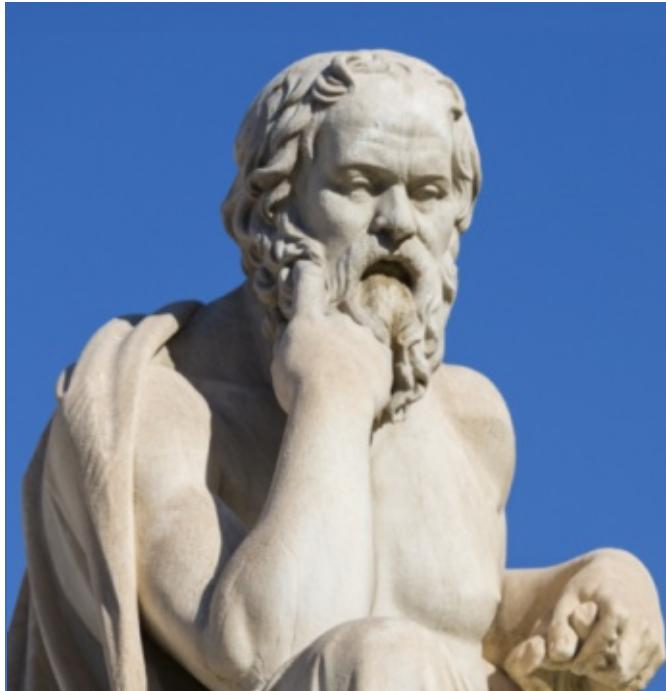
Ako to máme vedieť, ked' sa tak bojíme o tom diskutovať?“

O tom, že sa lord Roger Scruton dotýka pravdy, svedčí aj smutná dohra za celým rozhovorom. Autor rozhovoru George Eaton uverejnil na *Instagram* fotografiu, na ktorej piše priamo z fláše šampanské na oslavu „toho pocitu, ked' sa ti podarí dosiahnuť vyhodenie pravicového rasistu a homofóba Rogera Scrutona z postu poradcu toryovskej vlády“. Cítiac však, že poriadne prestrelil, fotografiu neskôr stiahol, dokonca sa aj v *New Statesman* ospravedlnil že na sociálnej sieti *Twitter* upravil niektoré Scrutonove vyjadrenia, no trvá na tom, že významovo ich nezmenil.

No kto by mu neveril...?

PAVOL PRIKRYL
(Snímka: Wikipédia/Pete Helme)

Proces so Sokratom má veľa spoločné s kauzou filozofa sira Rogera Scrutona

Prípad Sokrates

V roku 399 pred Kr. sa konal súdny proces s jedným z najväčších gréckych starovekých filozofov a jedným z najlepších filozofov všetkých čias, „duchovným otcom západného myslenia“ a otcom etiky – so Sokratom.

Aj keď je medzi kauzou Sokrates a kauzou britského filozofa sira Rogera Scrutona rozdiel viac ako 2 400 rokov, v oboch prípadoch nachádzame zaujímavé súvislosti. Odhliadnuc od drobných podobností, ako je napríklad vek oboch filozofov v čase ich odsúdenia (Sokrates mal 70, Scruton 75 rokov), obe kauzy spája najmä nenávist žalobcov k filozofickým myšlieniam oboch mysliteľov a z nich vyplývajúcich politických postojov. Obe žaloby boli založené na „pohoršovaní“ – Sokratovi vyčítali aj neznajbožstvo –, no na pozadí oboch stálo odmietanie až nenávist k ich názorom a postojom, čo viedlo k vykonštruovaniu obvinení.

ŽALOBA

Celý „prípad Sokrates“ zachytil filozofov žiak Platón v diele *Obrana Sokrata* (*Apologiá Sókratús*). Táto práca je výnimkou medzi Platónovými dieľami, pretože to nie je dialóg, ale podanie troch súvislých rečí vložených do úst Sokratovi, ktorý sa roku 399 pred Kr. obhajoval pred súdnym tribunálom zloženým z 501 vyžrebovaných členov, tzv. heliastov, z obvinenia, že „neuznáva bohov, ktorých uznáva štát, zavádza iné nové božstvá a je takisto vinny, že kazí mládež“.

Navrhoval sa trest smrti. Sokrata žalovali predovšetkým podľa zákona proti bezbožnosti. V staroveku bolo totiž náboženstvo chránené štátom, a preto prejavys bezbožnosti boli zločinom proti samému zriadeniu.

Zrejme tu však išlo o proces politickej, lebo Sokratova činnosť v posledných rokoch jeho života sa nezameriavaла výlučne len na činnosť čisto filozofickú, ale aj na kritiku demokratických inštitúcií. A to dalo podnet na súdne stíhanie Sokrata. Keďže však v tomto období (bolo to obdobie všeobecnej amnestie) nebolo možné viesť politickej proces proti Sokratovi, obvinili ho z bezbožnosti a z kazenia mládeže.

Túto žalobu podal na sedemdesiatročného Sokrata Meletos, mladý a bližšie neznámy básnik, za remeselníkov a politikov ju podporoval demokratický politik Anytos a za rečníkov Lykon.

DAIMONION

Určitý podklad na obžalobu, že Sokrates neuznáva bohov, ktorých uznáva štát, ale že zavádza iné nové božstvá, mohlo žalobcom poskytnúť tzv. Sokratovo daimonion, chápané Sokratom ako jeho „vnútorné božstvo“, ako „boží hlas, božie znamenie“, od ktorého, ako tvrdil, dostával znamenia a pokyny. Je však otázkou, čo bolo ono daimonion.

Xenofón (430 – 355 pred Kr.), autor *Spomienok na Sokrata*, pokladá Sokratovo daimonion za veštecké znamenie, prostredníctvom ktorého boh oznamoval Sokratovi, čo má robiť v danej situácii a čo nie. Čiastočne inak ho chápal Platón. Podľa Platónovej *Obrany Sokrato* daimonion sa ozýva nepýtané a vždy ho varuje a odvracia od činnosti, ktorú z hľadiska mravného nebolo možné pokladať za dobrú a sprá-

vodlivú, nikdy však ho do ničoho ne-pobáda.

Nejednotnosť názorov v staroveku nachádza svoj ohlas aj v novodobých výkladoch Sokratovho daimonia, pravda, s tým rozdielom, že je tendencia podať jeho náboženský výklad. Veľmi často sa preto stretávame s názormi, že Sokratovo daimonion treba chápať ako vnútorný hlas, mravné svedomie, prípadne morálnu intuíciu ako doplnenie racionálnej jednostrannosti jeho etiky. Iní zasa vidia v ňom hlas rozumu alebo rozumovú činnosť v konaní, čo si Sokrates cenil tak vysoko, že ju nazýval božím hlasom – daimoniom. Ojedinele sa vykladá Sokratovo daimonion tiež ako halucinácia alebo porucha vnímania. Podľa jedného z posledných výkladov sa zasa predpokladá, že Sokratovo daimonion je jedným z prípadov „rozštípenia osobnosti“.

No azda najpravdepodobnejšie možno pokladať Sokratovo daimonion za hlas rozumu, ktorý Sokrates hodnotil ako svoj vnútorný „boží hlas“, a to bol potom aj zámienkou, že zavádza nové božstvá, čo sa so zreteľom na oficiálny štátny kult dalo vyklaňať aj ako bezbožnosť.

TRI ČASTI REČI

K samotnej žalobe z bezbožnosti sa ešte pripojilo obvinenie Sokrata, že kazí mládež. Tu sa poukazovalo na to, že Sokratoví žiakmi boli tyraňi Kritias a Charmides, smutne preslávení za vlády oligarchickej diktatúry tridsiatich tyranov roku 404 pred Kr., i zradca Alki-

>>>

biades. Tým sa dávalo na vedomie, že tolerovanie Sokratovej činnosti môže znamenať hrozbu pre demokraciu.

O samotnom procese nám podáva obraz práve Platónova *Obrana Sokrata*. Platón bol totiž sám prítomný na súde, no jeho *Obrana* je len čiastočným ohlasom skutočnej Sokratovej obhajoby. No nesporne do nej Platón zahrnul niečo zo Sokratovej reči na súde.

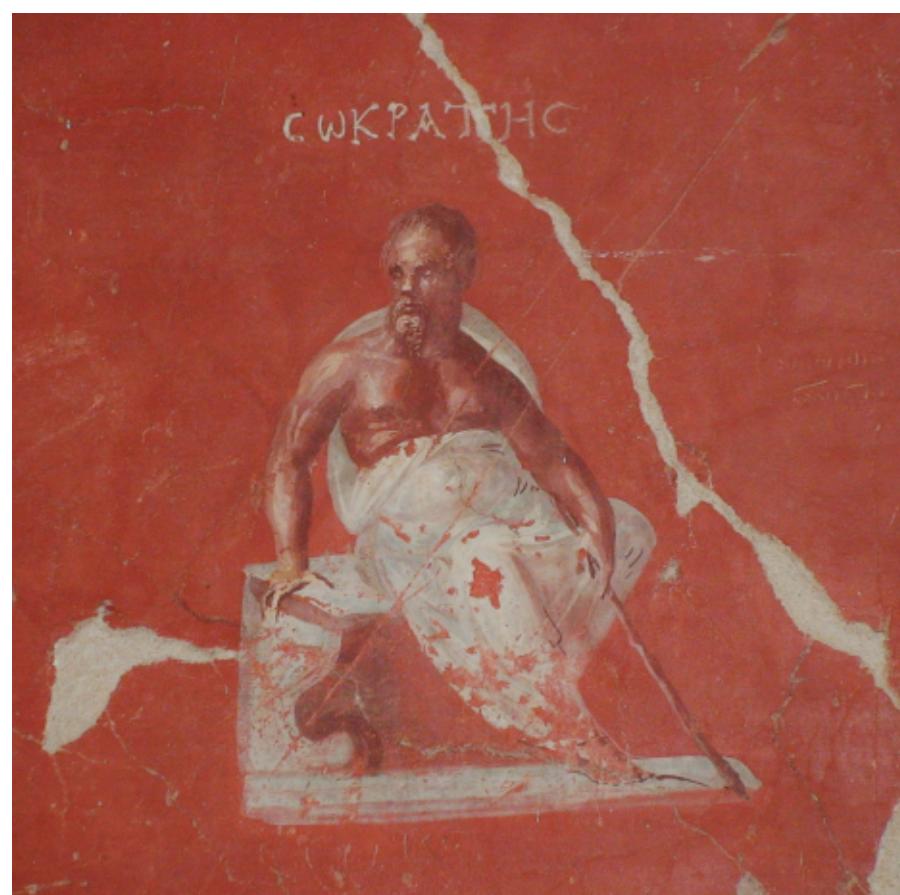
Platonova *Obrana Sokrata* sa skladá z troch rečí, ktoré všetky prednáša Sokrates. V prvej reči sa Sokrates predovšetkým bráni proti dávnejším, ale anonymným žalobcom, že „*rozjíma o veciach nebeských, skúma veci podzemou a horšej veci dopomáha k úspechu*“. Takéto reči však nikto od neho nepočul. Takisto vyvracia aj námiestku, že sa toto usiluje učiť aj iných a že si za to dáva platiť.

Pôvod spomenutých ohováračiek spočíva v akejsi múdrosti, pomocou ktorej si Sokrates uvedomuje vlastnú nevedomosť. Preto ho aj delfský boh Apolón vyhlásil za najmúdrejšieho, akoby povedal, že najmúdrejší je ten, kto poznal ako Sokrates, že jeho múdrost nemá skutočne nijakú cenu. Vvýrok delfského boha si Sokrates overoval skúmaním múdrosti politikov, básnikov a remeselníkov. Z tohto skúmania mu potom vznikli mnohé mrzutosti a nepriateľstvá. Kvôli tomuto skúmaniu nemal čas starať sa o rodinu a žil vo veľkej chudobe. V tom ho napodobňuje i mládež, a preto sa naňho hnevajú tí, ktorých mladí ľudia takto skúmajú, a obviňujú ho, že kazí mládež.

VZŤAH K MLÁDEŽI

Ďalšia časť Sokratovej reči je jeho obhajoba proti Meletovi a jeho spoluobžalobcom Anytovi a Lykonovi, podľa ktorej Sokrates nielenže kazí mládež, ale ani neverí v bohov, v ktorých verí štát, ale v iné nové božstvá. Sokrates dokazuje nezmyselnosť tejto obžaloby, že totiž jediný Sokrates kazí mládež, kým všetci ostatní ju robia lepšou. Podobne vyvracia aj absurdnosť žaloby, že neverí v bohov tým, že verí v daimonov a daimoni sú predsa deti bohov. Sokrates pokladá seba za požehnanie pre štát a svoju činnosť za božiu službu, pretože sa stará o mravné zdokonalenie občanov.

Po tejto Sokratovej reči sa pristúpilo k hlasovaniu o Sokratovej vine či nevine. Podľa Diogena Laertia (3. stor. po Kr.), autora jediných nám zachovaných starovekých dejín gréckej filozofie, hlasovalo proti Sokratovi 281, v jeho prospech 220 členov, čím súdcovia uznali Sokrata vinným.

Po tomto hlasovaní nasleduje druhá Sokratova reč, v ktorej mal právo navrhnuť si iný trest, než navrhovala obžaloba, čo mohlo byť alebo vyhnanstvo, alebo penažitý trest. Sokrates však, ktorý svoju činnosť chápal ako dobro pre štát, si navrhol, aby bol na štátne trovy stravovaný v prytanei, v budove, kde boli obyčajne hostené a ubytovaní cudzí vyslanci a zaslúžili občania, napríklad víťazi na olympijských hrách. Pokutu by si mohol navrhnuť nanajvýš vo výške jednej miny striebra (437 g). Priatelia prítomní na súde naňho naliehajú, aby si navrhol pokutu tridsať min, a za túto sumu sa sami zaručujú. Toľko si teda napokon navrhuje aj Sokrates.

V ÚSTRETY LEPŠIEMU

Po tejto druhej Sokratovej reči treba predpokladáť druhé hlasovanie, v ktorom sa členovia tribunálu mali vyjadriť alebo za trest navrhovaný žalobcom, alebo za protinávrh žalovaného. Počtom 361 hlasov proti 140 sa vyslovili členovia súdu za trest smrti.

Po tomto hlasovaní má Sokrates odšodený na trest smrti ešte poslednú, tretiu reč k sudcom. Je prejavom vyrovnaného muža, ktorý nemá strach pred smrťou, pretože „*smrť je jedno z dvoch; totiž alebo nie je nič a mŕtvy nemá o ničom nijaký pocit, alebo je smrť podľa toho, čo sa povráva, akási premena a*

pre dušu prestahovanie sa z tohto miesta na iné“.

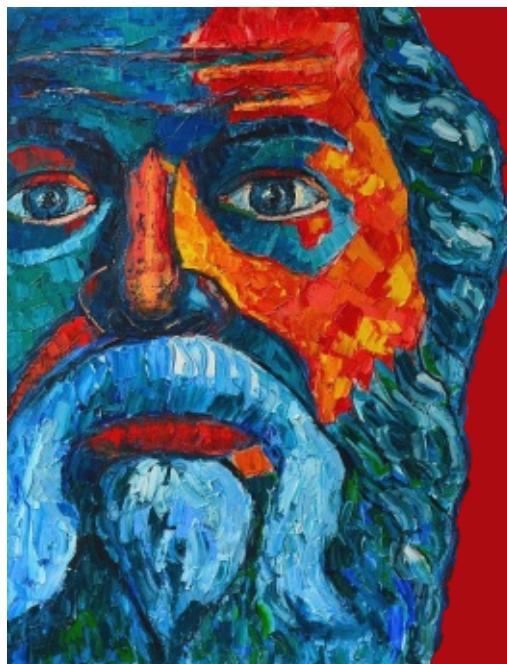
Tým, ktorí ho odsúdili na smrť, vyčíta, že uvalili na štát zlú povest', lebo sa bude hovoriť, že aténsky štát usmrtil múdreho človeka. Najviac pozornosti venuje však tým, čo hlasovali za jeho oslobodenie. Pred nimi práve rozvíja svoje názory o smrti, v ktorej netreba vidieť zlo v nijakom prípade. Nakoniec ich ešte vyzýva, aby sa starali o mravný život jeho detí, ako sa on staral o svojich spoluobčanov a končí slovami: „*Ale už je čas, aby sme šli, ja na smrť, vy do života. Kto z nás ide v ústrety lepšiemu osudu, to vie iba boh.*“

Obrana Sokrata sa právom pokladá za jedno z najreprezentatívnejších a najvplyvnejších Platónových diel a pre svoj mravný étos i pre dynamiku svojho slohu za najúchvatnejšie dielo nielen v gréckej, ale aj v európskej literatúre vôbec.

Niekol'ko rokov po Sokratovej smrti napísal sofista Polykrates *Žalobu na Sokrata*, proti ktorému však vystúpil rečník Lysias v spise, v ktorom Sokrata obhajoval. Aj už spomínaný Xenofón napísal *Obranu Sokrata* a takisto vo svojich *Spomienkach na Sokrata* zobrazil Sokrata ako muža, ktorý si nezaslúžil odsúdenie a smrť.

JÚLIUS ŠPAŇÁR

Skrátené podanie Sokratovej obrannej reči pred aténskym súdom

Odsúdila ma ničomnosť

Obrana Sokratova (Apologia Sókratus) je Platónova verzia Sokratovej obhajoby na súde proti obvineniam, podľa ktorých kazil mládež, neveril v bohov uznaných štátom a vytvoril si nové božstvá. Sokrates bol pevne zviazaný s hodnotami zakotvenými v spravodlivosti a múdrosti, čo odmietol zradíť, hoci mu hrozil trest smrti.

Ako sedemdesiatročný človek teraz stojím pred súdom prvý raz; preto sa vôbec nevysznám v tunajšom spôsobe rečenia. Neviem, ako na vás zapôsobili, občania aténiski, reč mojich žalobcov; no ja sám som sa pod ich dojmom ľažko spomätával, tak presvedčivo hovorili. To, že sa nezahanbili, že ich usvedčím z nepravdy, len čo sa ukáže, že nie som ani trochu obratný rečník, to sa mi zdalo od nich najväčšou nehanebnosťou, ak, pravda, nenazývajú obratným rečníkom človeka, ktorý hovorí pravdu. Vy však budeťte odo mňa počuť celú pravdu – a nech mi je boh svedkom, občania aténiski, nie uhladené slová, obraty a výrazy, ani nie krasorečnenie, ako boli ich reči, ale reč prostú, obsahujúcu bežné slová – lebo verím, že to, čo hovorím, je pravdivé – a nikto z vás nech nečaká niečo iné.

SKÚMANIE POLITIKOV

Aké je obvinenie, akými rečami ma to osočovali moji ohovárači? Treba prečítať znenie ich obžaloby: „Sokrates je vinný a dopúšťa sa zločinu tým, že skúma veci pod zemou i veci nebeské, horšej veci dopomáha k úspechu a aj iných učí to isté.“

Iste poznáte Chairefonta, Bol mojím druhom od mladosti, tak ako väčšiny z vás. A keď raz prišiel do Delf, odvážil sa opýtať veštiarne, či je niekto odo mňa múdrejší. Pýtia odpovedala, že nikt nie je múdrejší.

Dlho som si nebol istý, čo tým myslí. Potom som sa veľmi ľažko odhodlal vypátrat význam veštby asi takýmto

spôsobom. Išiel som k jednému z tých, čo sa zdali mûdrymi, aby som usvedčil veštiařeň z nepravdy a dokázal jej to výrokom: „Tento je múdrejší odo mňa.“ Ked’ som ho teda skúmal – menom ho nemusím uvádzat’, ale bol to jeden z politikov –, mal som dojem, že sa sice tento muž zdá mûdry mnohým, ale najmä sebe, že však ním nie je. Potom som sa pokúsil dokázať mu, že si sice myslí, že je mûdry, ale že ním nie je. Tým som si znepratielil aj jeho, aj mnohých z prítomných.

NEZNALOSŤ BÁSNIKOV

Od politikov som šiel básnikom, a to k básnikom tragédií a dityrambov, ako aj k ostatným, aby som sa tu priamo pri čine usvedčil, že viem menej ako oni. Preberal som teda ich básne, ktoré sa mi zdali veľmi starostlivo spracované, a vypytoval som sa ich, čo chcú nimi povedať, aby som sa zároveň aj niečo naučil od nich.

Hanbím sa vám však povedať pravdu, občania, ale povedať ju predsa treba. Lebo takrečeno všetci lepšie vedeli hovoriť o básnických výtvaroch než básnicí sami. V krátkom čase som sa aj o básnikoch dozvedel, že to, čo básnia, netvoria vedomou tvorivou silou, ale na základe akéhosi prirodzeného nadania a vo vytržení ako proroci a veštci; lebo aj oni hovoria mnoho krásnych vecí, ale ničomu z toho, čo hovoria, nerozumejú. Zdalo sa mi, že je to tak aj s básnikmi, a zároveň som spozoroval, že sa pre svoju básnickú činnosť pôkladajú za najmúdrejších ľudí aj v tých veciach, v ktorých nie sú.

Potom som už išiel rad-radom a so zármutkom a strachom som pozoroval, že ma znenávideli. nadobudol som asi takú to skúsenosť: keď som skúmal ľudí v zmysle veštby, zdalo sa mi, že práve tí, čo najväčšmi vynikali slávou, majú skoro najväčšie nedostatky a že tí, čo sa stali horšími, sú spôsobilejší rozumne myslieť.

Teda z tohto skúmania mi, občania aténiski, vyrástli mnohé nepriateľstvá a z nich mnoho ohováračiek, aj to, že mám toto meno, totiž, že som mudr; lebo prítomní sa vždy domnievajú, že som mûdry v tom, v čom dokážem nepravdu inému.

Zdá sa však, občania aténiski, že skutočne mûdry je len boh a že v tej veštbe hovorí práve to, akú malú cenu má ľudská múdrost’, ba skôr nijakú. Preto chodím ešte aj teraz podľa božieho pokynu, pátram a skúmam každého z občanov i cudzincov, o ktorom si myslím, že je mûdry. A keď sa mi ním nezdá, pomáhajúc bohu, dokazujem, že nie je mûdry.

POHORENIE DOTKNUTÝCH

Mladí ľudia, synovia najbohatších občanov, ktorí majú najviac voľného času, dobrovoľne ma sprevádzajú a s radosťou počúvajú, ako podrobujem ľudí skúške, a aj sami ma často napodobňujú a usilujú sa skúmať iných. A myslím si, že nachádzajú veľké množstvo takých ľudí, ktorí si namýšľajú, že niečo vedia, hoci len málo vedia alebo nič nevedia. Preto tí, ktorých mladí ľudia takto skúmajú, hnevajú sa na mňa a nie na seba a rozprávajú, že jestvuje akýsi na-

>>>

ničodný Sokrates a že kazí mládež. A keď sa ich niekto opýta, čo robí a čo učí, nemôžu mu povedať nič, lebo nevedia.

Aby sa však nezdalo, že sú v rozpakoch, hovoria to, čo je obvyklou výčitkou proti všetkým filozofom, totiž že skúma veci nadzemské i podzemné, že neverí v bohov a že horšej veci dopomáha k úspechu. Pravdu nechcú povedať, že sa len tvária, akoby niečo vedeli, ale nič nevedia. keďže sú teda, ako si myslím, ctižiadostivá, vášnívá a početní a horľivo i presvedčivo o mne hovoria, naplnili vám uši starými a vášnívými ohováračkami. Preto ma napadol aj Meletos, Anytos a Lykon. Meletos preto, lebo sa pohoršuje kvôli básnikom, Anytos kvôli remeselníkom a politikom, Lykon kvôli rečníkom.

USVEDČENÝ MELOTOS

Ďalej sa pokúsim hájiť proti Meletovi, šľachetnému a vlasteneckému mužovi, ako hovorí o sebe, a proti neskorším žalobcom.

Vezmme si ich žalobu: „*Sokrates je vinný tým, že kazí mládež a neverí v bohov, v ktorých verí obec, ale v iné nové božstvá.*“

Povedz, Meletos, či je lepšie bývať medzi dobrými, alebo medzi zlými občanmi? Nerobia zlí svojim blížnym susedom stále niečo zlé a dobrí niečo dobré? Je teda niekto na svete, kto by radšej chcel od susedov utripiť škodu než úžitok? Jevôbec niekto, kto by chcel mať škodu?

Iste nie.

Privádzaš ma sem pred súd ako takého, ktorý kazí mládež a robí ju horšou úmyselne, alebo neúmyselne?

Ako takého, ktorý ju kazí úmyselne.

Ako to, Meletos? Ty taký mladý, si o toľko mûdrerší odo mňa, čo som už starý, že si spoznal, že zlí stále robia svojim najbližším niečo zlé, dobrí niečo dobré, ale ja som sa dostať k takému stupňu nevedomosti, že neviem ani to, že ak urobím niekoho zo spoluobčanov zlým, vystavím sa nebezpečenstvu, že skúsim od neho niečo zlé, a preto ako ty hovoríš, úmyselne robím toto veľké zlo?

Toto ti, Meletos, neverím a myslím si, že ani nikto z ľudí ti to neuverí. Bud' nekazím mládež, alebo ak ju kazím, tak neúmyselne, a teda ty v oboch prípadoch klameš.

Ked' ju však kazím neúmyselne, pre takéto chyby zákon nemôže hnať niekoho pred súd, ale vziať si človeka bohom, poučiť ho a dohovoriť mu. Lebo je jasné, že ak sa to dozviem, prestanem robiť to, čo robím neúmyselne. Ty si sa

Jean-Baptiste Regnault: *Sokrates zachraňuje Alkibiada z objatia zmyselnosti*

však tomu vyhol a nechcel si sa so mnou stretnúť a poučiť, ale ma privádzaš sem, kam podľa zákona majú byť privedení tí, čo potrebujú potrestanie, a nie poučenie.

KTO JE NEZNAJBOH?

Napriek tomu nám však povedz, Meletos, ako kazím podľa teba mládež? Či z obžaloby, ktorú si na mňa podal, vyplýva, že tým, že učím neveriť v bohov, ktorých uznáva obec, ale v iné, nové božstvá? Netvrdiš azda, že týmto učením ju kazím?

Pravdaže to tvrdím.

Práve pri týchto bohoch, Meletos, o ktorých je teraz reč, povedz to ešte jasnejšie. Ja totiž nemôžem pochopiť, či tvrdiš, že učím, veriť v akýchsi – a sám teda verím, že sú bohovia a nie som tak celkom neznajboh, ani nie som tým vinný –, nie sice v tých, ktorých uznáva obec, ale v iných, a či mi vyčítas, že verím v iných, alebo tvrdiš, že ani sám neverím v bohov a učím to i ostatných?

Vôbec neveriš v bohov.

Neverím v existenciu nijakého boha?

Nie veru, nezdá sa mi, že veriš v existenciu nejakého boha.

PROTİREČENIA

Podľa môjho názoru si teda tento muž sám v sebe protirečí v žalobe, akoby povedal: „*Sokrates je vinný tým, že neverí v bohov, ale verí v bohov.*“ Je niekto na svete, Meletos, kto verí v ľudské činy, ale v existenciu ľudí neverí? Alebo popiera existenciu flautistov, nie však výkony flautistov? Ale aspoň na toto mi odpovedz: je niekto, kto verí,

že sú skutky daimonov, ale v existenciu daimonov neverí?

Nie je to možné.

Hovoríš teda, že verím v činy daimonov a učím o nich – či už o nových, či starých, ale podľa tvojej reči v činy daimonov verím – a to si aj odprisahal pri svojej žalobe. Ked' teda verím v činy daimonov, celkom iste musím veriť aj v daimonov. Nie je to tak? Zaiste je. Predpokladám totiž, že súhlasiš. Nejakého však daimonov za bohov alebo za synov bohov? Áno, alebo nie?

Áno.

Ak teda verím v daimonov, ako ty hovoríš, a ak sú daimoni nejakými bohmi, potom si robíš žarty, hovoriac, že neverím v bohov a potom zasa, že verím v bohov, pretože verím v daimonov. Ak sú však daimoni akési nemanželské deti bohov, či už synovia nýmf alebo nejakých iných žien, ako sa o nich tiež rozpráva, kto by sa domnieval, že deti bohov jestvujú, ale bohovia nie? Ale je to len tak možné, Meletos, že si túto žalobu podal iba preto, aby si nás skúšal, alebo že si bol v rozpakoch, aké skutočné previnenie by si mi mal vyčítať. Ale aby si ty mohol nejakého človeka, čo má čo len trochu rozumu, presvedčiť, že ten istý človek môže veriť v činy daimonov a bohov, a pritom zase neveriť v daimonov, bohov a héroov, to je celkom nemožné.

TOTO MA NIČÍ!

Nuž, občania, to, že nie som vinný podľa Meletovej žaloby, zdá sa mi, nevyžaduje dlhú obranu, pretože už tieto dôvody sú dostatočné. Vedzte však, že to,

>>>

čo som už predtým povedal, že totiž vzniklo proti mne veľké nepriateľstvo a u mnohých ľudí, je pravda. A práve toto ma zničí, ak k tomu dôjde, nie Melatos ani Anytos, ale ohováranie mnohých a nenávist'. Zničilo to už a myslím si, že ešte zničí mnohých dobrých mužov; lebo niet nebezpečenstva, že by sa to zastavilo pri mne.

O krátky čas, občania aténski, budete mať zlú povest' a tí, čo budú chcieť haniť našu obec, vás obvinia, že ste usmrtili Sokrata, mûdreho človeka – tí ľudia totiž, ktorí vás budú chcieť tupiť, iste budú o mne hovoríť, že som mûdry, aj keď nie som. Keby ste však boli len trošku počkali, bolo by vám to pribilo samo od seba; lebo vidíte, že môj vek je už veľmi pokročilý a moja životná dráha sa blíži k smrti.

Možnože si o mnene, občania aténski, myslíte, že som spor prehral pre nedostatok slov, ktorými by som vás prevedčil, keby som sa bol domnieval, že musím všetko možné robiť a hovoriť, len aby som unikol odsúdeniu. Ani zdáaleka nie. Som sice odsúdený pre nedostatok, nie však slov, ale odvahy a nehanebnosti, ako aj preto, lebo som nechcel pred vami hovoriť tak, ako by sa vám bolo najpríjemnejšie počúvalo, totiž nariekať, plakať a robiť a hovoriť mnoho iných vecí, mňa nedôstojných, ako tvrdím, ktoré ste však vy navyknutí počúvať od ostatných.

HODNÝ ODSÚDENIA

Ani pred súdom, ani v boji nie je dovolené, ani mne, ani nikomu inému, usilovať sa o to, aby človek stoj čo stoj ušiel smrti. Aj v bojoch sa totiž často ukazuje, že by človek mohol uniknúť smrti, keby odhodil zbrane a dal sa prosiť prenasledovateľov; je tiež mnoho iných prostriedkov, ako uniknúť v každom nebezpečenstve smrti, ak sa niekto odváži robiť a hovoriť všetko možné. Uniknúť smrti, občania, to hádam nie je ľažké, ale oveľa ľažšie je uniknúť ničomnosti; tá beží totiž rýchlejšie ako smrť. Aj mňa teraz, pretože som pomalý a starý, dostihlo to, čo je pomalšie, mojich žalobcov však, pretože sú silní a obratní, to, čo je rýchlejšie, totiž ničomnosť. A ja teraz odídem, pretože ste ma uznali za hodného tresťu smrti, týchto však pravda uznala za vinných ničomnostou a nespravodlivosťou. Prijímam svoj rozsudok a oni tiež. Možno sa to aj muselo tak stať a myslím si, že je to v poriadku.

Vám, ktorí ste hlasovali za moje odšúdenie, chcem ešte predpovedať, čo príde potom; som totiž už v tom okamihu života, keď ľudia najväčšimi pred-

Jacques-Louis David: *Sokratova smrť*

povedajú, totiž pred smrťou. Hovorím teda, občania, ktorí ste ma usmrtili, že po mojej smrti hned' príde na vás trest, oveľa ľažší, pri Diovi, nezje smrť, na ktorú ste ma odsúdili; lebo teraz ste to urobili v domienke, že sa zbavíte nevyhnutnosti vydať počet zo svojho života, lenže, ako usudzujem, s vami to dopadne všetko inak. Ešte viac bude tých, čo vás budú karhať a ktorých som ja doteraz miernil, vy ste to však nespozorovali; a budú tým nebezpečnejší, čím sú mladší, a vás to bude tým väčšimi mrziet'. Ked' si totiž myslíte, že za býjaním ľudí zabráňite niekomu, aby vám vyčítal, že nežijete správne, neuvažujete dobre; lebo takéto odstraňovanie nie je ani dobre možné, ani krásne, ale najkrajší a najľahší spôsob je neumlčovať iných, ale sa zdokonaľovať, aby sa človek stal čo najlepším.

Teda s touto predpovedou odchádzam od vás, ktorí ste hlasovali za moju smrť.

SMRŤ NIE JE ZLO

Báť sa smrti, občania, nie je nič iné než vzbudzovať zdanie, že človek je mûdry, hoci nie je; je to totiž domnienka, že človek vie, čo nevie. Nikto totiž nevie, či práve smrť nie je pre človeka zo všetkého najväčším dobrom, ľudia sa jej však boja, akoby bezpečne vedeli, že je to najväčšie zlo. A nie je potom tá najhanebnejšia nevedomosť spočívajúca v tom, že sa človek domnieva, že vie, čo nevie?

Ja sa však, občania, možno aj v tejto veci lísim od väčšiny ľudí, a ak tvrdím, že som skutočne o niečo mûdrejší než niekto iný, podľa mňa som preto mûdrejší, lebo ako nič nevie o osudoch človeka po smrti, naozaj si uvedomu-

jem, že o nich neviem. Viem však, že je zlé a hanebné páchať bezprávie a neposlúchať lepšieho, či už boha, alebo človeka.

Poviem vám to – zdá sa mi totiž, že to, čo sa mi stalo, je dobré a my, čo sa domnievame, že smrť je zlo, nevidíme správne. Mám pre to závažný dôkaz; nie je totiž možné, že by ma moje obvyklé znamenie nebolo varovalo, keby som bol mal urobiť niečo zlé.

Uvážme však aj tak, že je veľká nádej, že je to niečo dobré. Smrť je totiž jedno z dvoch – totiž alebo nie je nič a mŕtvy nemá o ničom nijaký pocit, alebo je smrť podľa toho, čo sa povráva, akási premena a pre dušu prestahovanie sa z tohto miesta na iné.

PRESTAHOVANIE SA INAM

Ak teda pri smrti niet nijakého pocitu, ale je ako spánok, keď človek zaspí a nemá vôbec nijaký sen, potom by bola smrť obdivuhodným ziskom. Myslím si totiž: keby si mal niekto vybrať tú noc, v ktorej tak spal, že sa mu vôbec nesnívalo, a porovnať s ňou ostatné noci a dni svojho života a po uvážení povedať, koľko dní a noci v svojom živote prežil lepšie a príjemnejšie ako spomínanú noc, myslím si, že by v porovnaní s ostatnými dňami a nocami ani sám perzský kráľ, niesť ešte občajný človek, nenašiel veľa takýchto nocí.

Ak je teda smrť niečo podobné, po-kladám ju za zisk, lebo takto sa celý čas javí len ako jedna noc.

Ked' je však smrť akési prestahovanie sa odtiaľto na iné miesto a je pravda, čo sa hovorí, že sú tam spolu všetci

>>>

zomretí, aké iné dobro by mohlo byť väčšie, súdcovia? Keď totiž niekto príde do podsvetia, osloboďiac sa od ľudu, ktorí sa nazývajú súdcami, a nájde tam opravdivých súdcov, ktorí tam vraj súdia, totiž Minoa, Rhadamantysa, Aiaka, Triptolema a iných polobohov, čo sa vo svojom živote osvedčili ako spravodliví, bolo by to azda zlé prestaňovanie? Alebo opäť sa stretnúť s Orfom, Musaiom, Hesiodom a Homérom – čo by za to každý z vás dal?

JE ČAS ÍST

Ak je to pravda, ja som ochotný mnoho ráz zomrieť. Práve pre mňa by to bol obdivuhodný pobyt, keby som sa stretol s Palamedom, s Aiantom, synom Telamonovým, alebo s kýmkolvek zo starých hrdinov, ktorí boli pozbavení života nespravodlivým rozsudkom, a keby som svoje útrapy porovnával s ich, myslím, že by to nebolo nezaújmavé. A čo je najhlavnejšie, že by tam človek trávil čas práve tak ako tu skúmaním a skúšaním tamojších obyvateľov, kto z nich je mûdry a kto si to o sebe len myslí, ale nie je. Čo by asi niekto za to dal, súdcovia, keby mohol preskúmať Agamemnona, ktorý viedol proti Tróji veľké vojsko, alebo Odysea, Sisyfa alebo tisíc iných mužov a žien, ktorých by bolo možné vymenovať?

Bola by to nekonečná blaženosť zhovárať sa tam s nimi, stýkať sa s nimi a skúmať ich! Iste tam za to nikoho neu-smrcujú, lebo aj v inom sú tamojší obyvatelia blaženejší ako tunajší; okrem toho, ak je pravda, čo sa hovorí, ostávajú na všetky časy nesmrteľní.

Ale aj vy, súdcovia, sa musíte stavať k smrti s nádejou a zamýšľať sa nad touto jedinou pravdivou myšlienkovou, že pre dobrého človeka niet nijakého zla ani za živa, ani po smrti, a že bohovia nenechávajú jeho veci nepovšimnuté.

Ale už je čas, aby sme šli, ja na smrť, vy do života. Kto z nás ide v ústrety lepsiemu osudu, to vie iba boh.

(upravené, krátené)

-r-

(Odseky a medzititulky: redakcia)

Prednášky ÚSKI

Ústredie slovenskej kresťanskej inteligencie (Sekcia ÚSKI pre vedu a vieru) vás pozýva na diskusné semináre v tematickom okruhu *Človek a jeho vzťahy*.

utorok 4. júna 2019 o 17.00 h

JUDr. Ing. Ivan Šimko

Človek a spoločnosť

utorok 25. júna 2019 o 17.00 h

Dr. Martina Vagačová

Výchova srdcom – láskavá a pevná

Prednáška sa uskutoční v Dome Quo vadis v Bratislave

Vstup voľný

Britská medievalistka: Prestaňte učiť naše deti ošúchané antikatolícke mýty

Dost' bolo mýtov!

ELEANOR PARKEROVÁ je medievalistka a prednáša stredovekú anglickú literatúru na Brasenose College v Oxforde. V svojom blogu kritizuje najmä britské učebnice, ktoré skresľujú stredovekú história a ignorujú vtedajšiu bohatú katolícku kultúru.

Na slove *stredoveký* musí niečo byť, čo spôsobuje, že niektorí ľudia sa správajú veľmi zvláštne, keď ho začujú.

Profesor David Paton na stránke portálu *Catholic Herald* uviedol, že britské stredoškolské školské učebnice nadálej opakujú depresívne mylné predstavy o stredoveku, keď ho zobrazujú ako čas temnoty, nevedomosti a povier.

Napríklad Stránka *Bitesize*, čo je bezplatný online podporný zdroj BBC pre študentov, informuje, že v období stredoveku „*bola väčšina roľníkov extrémne poverčivá*“ a že stredoveká Cirkev bola zodpovedná za „*stagnáciu*“ v lekárskom poznanií, hlavne kvôli „*jej výzve na modlitby a poverám*“. Cirkev vraj „*odrážala od pokroku*“ vo vede, „*povzbudzovala ľudí, aby sa spoliehali na modlitby k svätým a na poverty*“ a hovorila ľuďom, že „*choroba je Boží trest*“. Toto presvedčenie malo „*viesť k fatalizmu a bránilo liečbe*“.

TENDENČNOSŤ

Treba však povedať, že ide o tendenčné a nepresné zobrazenie stredovekej náuky a stránka *Bitesize* nie je výnimkou, ako by sme mohli dúfať.

Učebnica histórie schválená organizáciou AQA (Assessment and Qualifications Alliance; *ekvivalent slovenského Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania – pozn. red.*) spája „*poverty a náboženstvo*“ ako jeden fenomén. Populárna webová stránka *revisegcsehistory.co.uk* dokonca tvrdí: „*Stredovekí lekári boli poverčiví. Vy slovovali magické slová pri liečbe pacientov a radili sa s hviezdami.*“

Tieto, ale aj iné relevantné zdroje operujú so slovom *povera*, ako by malo byť klúčom na pochopenie stredovekej histórie, a to bez toho, aby toto slovo definovali. Tento termín sa však bežne spája so stredovekom v populárnej kultúre, hoci mnohí ľudia, ktorí ho použí-

vajú v tomto kontexte, majú zrejme len nejasné pochopenie toho, čo tým myslia. Slovko sa totiž často používa len ako synonymum pre slovo *náboženstvo*, rovnako ako sa používa slovko *stredoveký* na označenie *barbarský* či *primitívny*.

Je to veľmi nespravidlivé, a to v celej rozmanitosti, tvorivosti a diverzite k tisícročnému obdobiu, ktoré nazývame stredovek.

AGRESÍVNY INTERNET

Táto predpojatosť voči stredoveku vedie až k renesančným mysliteľom, ktorí sami boli autormi myšlienky o stredoveku ako o období, ktoré sa rozhodli vnímať ako prieťast' nevedomosti, ktorá oddelovala ich moderný svet od klasickej minulosti. Reči o „*poverách*“ na opisanie stredovekého náboženstva obzvlášť pripomínajú určitý typ britského historika z 19. storočia, ktorý vnímal katolicizmus ako podozrivé cudzie náboženstvo vhodné len pre nevedomých, detinských sedliakov. Tento predstudok znamenal, že boli pripravení uveriť takmer akémukoľvek mýtu o stredovekej Cirkvi.

Napriek tomu, že sa seriózne štúdie o stredoveku odchýlili od týchto názorov už pred dekádami, za ostatné roky sa tieto staré klišé dostali do rúk agresívnych internetových ateistom a tí neváhajú opakovať stereotypy pochádzajúce z antikatolíckeho fanatizmu. Takto si spojili sily predpojatý viktoriánsky historik a troll na *Twitteri*.

Iróniou však je, že stredovek nazývajú obdobím povier práve tí ľudia, ktorí dychtivo „žerú“ dávno odhalené mýty o stredovekej histórii.

(NE)ZMYSEL PRE REÁLIE

Aby sme si to však vyjasnili a dali na pravú mieru – stredoveká Cirkev nebola proti vedeckému pokroku. V priebehu stredoveku vedci a učenci, mnohí z nich mnísi a frátri, objavovali svoju zvedavosť o prírodnom svete, debatovali, zdôvodňovali, teoretizovali a tešili sa, keď mohli spoznávať nové veci. Stredovekí učenci študovali mnohé odbory vedy, vrátane predmetov, ktoré by sme v súčasnosti nazvali astronómia, matematika, strojárstvo, geografia, fyzika, či dokonca jej časti ako napríklad optika, a áno, aj medicína.

Nedefinovali tieto vedné odbory tak presne, ako to robíme teraz, a nepristupovali k nim rovnakými metódami, ani nedospeli k rovnakým záverom. Vedecké poznanie a metódy sa menia a vyvíjajú v priebehu času. No tvrdiť, že kvôli rozdielnym stredovekým spôsobom prístupu k týmto otázkam musia byť prekážkou „*pokroku*“, znakom „*stagnácie*“, znamená zaviesť určitý druh intelektuálnej konformity, ktorá odmieta vnímať hodnotu v akejkoľvek inej kultúre než tej našej. To je znepokojujúci postoj k výučbe školákov.

ZOSMIEŠŇOVANIE

Rovnako znepokojujúci je pocit kultúrnej nadradenosťi v pojme *poverty*. Akú hodnotu môže mať takéto označenie pri výučbe histórie, ak neviete vysvetliť,

>>>

čo tým myslíte? Termín je nevhodne pejoratívny a priveľmi široký, pretože ľudia majú odlišné názory na to, čo sa myslí pod poverou.

To, čo si však väčšina ľudí predstavuje o stredovekej poverčivosti, keď o nej hovorí, je pravdepodobne neurčitý odkaz na zbožné praktiky stredovekého katolicizmu – pútnictvo, vieru v zázraky a svätej relikvie, návštevy svätých studní a podobne. No tieto praktiky sa v stredoveku neobmedzovali len na sedliakov alebo na nevzdelaných. Nadšene sa na nich podieľali aj sociálne a intelektuálne elity a po celé stáročia boli nezvratným aspektom náuky a ľudovej viery.

Aby sme pochopili stredoveké náboženstvo, je nevyhnutné pokúsiť sa preskúmať, prečo tieto praktiky mali zmysel pre toľko skupín ľudí a neodmietať ich ako povery.

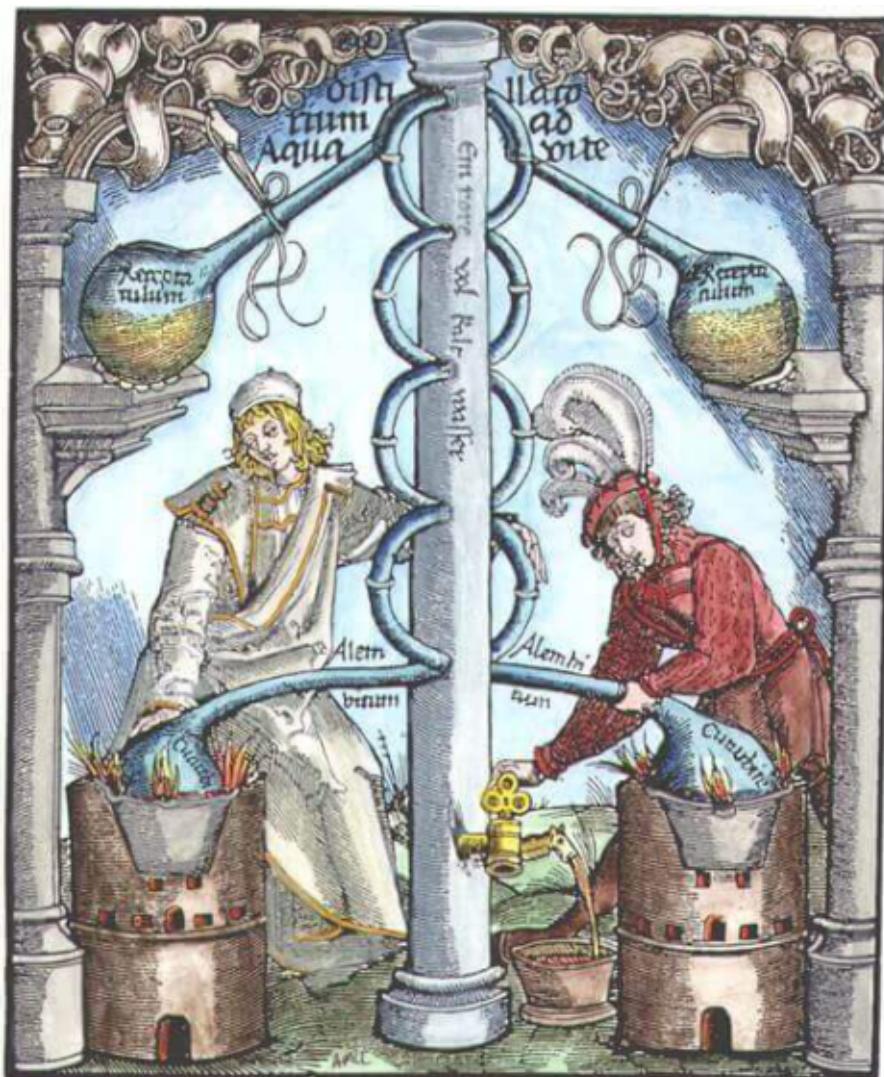
SMEROVANIE K BOHU

Vo všeobecnosti povedané – a vzhľadom na ťažkosti spojené s generalizáciou asi tisíc rokov – svetový pohľad, ktorý podporoval takéto praktiky, hovoril o vesmíre, v ktorom mala každá stvorená vec potenciál byť loďkou pre Božie milosrdenstvo. Nič na svete nebolo také triviálne, že to nemohlo mať význam pre Boha. Všetko malo svoj účel a miesto – od obrovských planét až po najmenšiu rastlinku. Požehnania sa týkali plodov každého zberu a všetkých pracovných náradí, každodennej práce, modlilo sa za každú hodinu dňa a všetky ľudské potreby.

Stredovekí vedci vypočítali čas a kalendáre, vyvíjali zložité teórie o vzájomných cykloch bežného roka, o pohybe hviezd či o cirkevnom kalendári. Tieto cykly boli začlenené do každodenného života tých najobyčajnejších ľudí, takže každý deň roka patril svätcovi, ktorého príbeh ich mohol násmerovať k Bohu.

Práve tento svetonázor stojí za tým druhom zázračných príbehov, na ktorých sa niektorí ľudia v súčasnosti posusmejú, kde svätci liečia chorý dobytok, nájdú stratený majetok alebo menia počasie. Neexistoval ľudský záujem, ktorý by si Boh nevšimol alebo by bol malým pre zázrak. A keď stredovekí ľudia čeliли väčnejším ťažkostiam, nebol to fatalizmus, ktorý ich viedol ku hľadaniu Bozej pomoci pri chorobe, ale bola to viera, že Boh dokáže pomôcť a zasiahne.

A to vysmievané pútnictvo? Keď už nič iné, tak dokázalo poskytnúť skutočné prínosy pre zdravie (aj keď asi nie spôsobom, ako by to vysvetlili stre-

dovekí kresťania), ako aj možnosť cestovať, stretávať sa s novými ľuďmi a mať hluboké duchovné skúsenosti na miestach posvätených storočiami oddanosti.

ZASLÚŽENÝ REŠPEKT

Povedať, či dokonca tvrdiť, že stredovekí sedliaci boli „extrémne poverčiví“ je jedna vec. Je ľahké pohŕdať abstrakciami.

Keď však čitate originálne stredoveké záznamy o chorých, ktorí navštievali svätyne či posvätné miesta, tak išlo o skutočné ľudské bytosti, a nie o stereotypy – muži a ženy zo všetkých vrstiev spoločnosti, ktorí hľadali pomoc pri extrémnych bolestiach a utrpení s príbehmi sebaobetovania a hlbokej osobnej vieri.

Z moderného hľadiska sa niektoré ich presvedčenia a názory môžu zdať cudzie, ale ich obavy a strachy také neboli. Títo ľudia a ich presvedčenie si zaslúžia rešpekt a aspoň pokus o pochopenie. Toto všetko bolo posväcaním každodenného života, bežnou viziou sveta nabitého mocou a významom

– a pre stredovekých učencov, nič z toho nebolo nezlučiteľné s vedou alebo náukou.

Nikto nebude predstierať, že stredoveká epocha bola dokonalá, alebo že stredoveká Cirkev nemala vážne chyby. V súčasnosti však potrebujeme vyváženejší pohľad, ktorý si uvedomuje, že stredovek bol, napokon, ako každá iná éra, zložitý. Zároveň sa musíme vynútiť hodnotiacemu a emotívnomu jazyku, do ktorého patria okrem iných aj termíny ako *stagnácia* a *povera*. Už to nemá nijaké ospravedlnenie.

V histórii ľudstva neboli nikdy jednoduchší prístup k informáciám o stredoveku. Stačí len niekoľko minút stráviť na Googli, aby ste sa dostali k prístupným webovým stránkam, kde odborníci na stredoveké vedy a náboženstvo nielen odhalujú mýty, ale aj poskytujú presnejšie, no najmä overené a potvrdené informácie.

Je už na čase, aby sa pedagógovia a novinári posunuli od ošúchaných stereotypov o stredoveku. Pravda je oveľa zaujímavejšia.

ELEANOR PARKEROVÁ

Na margo jediného románu Janka Silana *Dom opustenosti*

Aj mlčanie je spev

Janko Silan patrí k popredným predstaviteľom slovenskej katolíckej moderny. V jeho živote i tvorbe tvorilo pevnú jednotu spojenie kňazského a básnického poslania.

Verše, ktoré písal Janko Silan (vlastným menom Ján Ďurka, 1914 – 1984), boli spevným vyjadrením jeho kňazskej duše. K poézii mal vrúcny vzťah, bol s ňou bytostne spätý, vnímal ju nielen ako umelecký prejav, ale ako prejav a výraz sámotného života.

Debutoval básnickou zbierkou *Kivici* (1936) a po nej nasledovali viaceré ďalšie – všetky sú básnickou oslavou života, ktorý má svoju hmotnú i duchovnú stránku; za fyzickou skutočnosťou je skutočnosť metafyzická.

PÔSOBIVÝ CELOK

Ťažisko tvorby Janka Silana je v poézii, napísal však aj jeden román – román zvláštny, osobitý, tajomný, so silným metaforickým nábojom a snovým vyznením, teda v podstate básnický. Aj v ňom sa prejavil ako tvorca, ktorý sa pozera na svet cez prizmu poézie. Dal mu názov *Dom opustenosti*, čo poukazuje na údel umlčiavaného, ostrakizovaného kňaza, žijúceho na zastrčenej fare, kde nenachádza veľa pochopenia a spriaznených duší, no nachádza tam ticho a samotu, čo je niekedy obohacujúce a niekedy bolestné.

Hlavnou postavou románu je kňaz Ján Blahoslav Čierny. Možno povedať, že ide o autorovho dvojníka, vzhľadom na autobiografické a dokumentárne prvéky, ktoré sú v diele prítomné, pričom viaceré zjavne vychádzajú zo životných reália Janka Silana.

Román ako celok je však viacnačný, rébusovitý, montážovo pospájaný z rozmanitých elementov či už z hľadiska formy, alebo z hľadiska obsahu. Realizuje sa v dvoch základných rovinách, v rovine reálnej a v rovine fiktívnej a zahŕňa niekoľko tematických okruhov.

Dom opustenosti sa dá čítať ako denníková biografia alebo charakteristika čias, aj ako číry literárny obraz sveta, života, prírody, radosťných i ľaživých podôb jestvovania. V kaleidoskopicky poskladanom teste sú prítomné úvahy, spomienky, rozjímania, modlitby,

Antikvariát

drobné príbehy, záznamy snov, lyrické pasáže i básne. To všetko vytvára pozoruhodný a umelecky pôsobivý celok.

SPEV MLČANIA

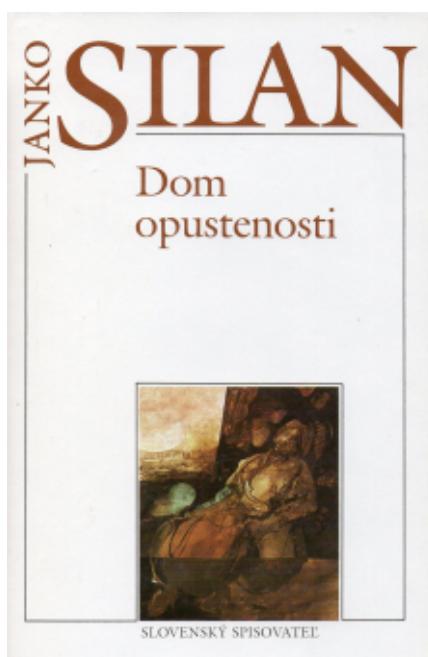
Nosnou tému je životný príbeh katolíckeho kňaza-básnika, odohrávajúci sa v časoch totality, keď politický režim bojoval proti náboženstvu a Cirkvi a usiloval sa umlčať inak zmýšľajúcich ludí.

V úvode sa dozvedáme o náhodnom nájdení denníka nebohého kňaza Jána Blahoslava Čierneho. Obsah týchto fiktívnych zápisov vyplňa ďalšie stránky románu: „Mŕtvy sa na to nenahnevá, čo na zemi o ňom hovoria. Spočíva v pravde a iné ho už vonkoncom nezaujíma. Len pravda a láska a dobro a odpúšťanie. Živí to ešte nechápu, že súhrn týchto vecí tvorí sladkosť mlčania.“

Inak, motív mlčania (ticha) sa vinie celým románom. Pisateľ denníka vyjadruje presvedčenie, že „aj mlčanie je spev“, slovami sa mnogé umlčuje, umlčaním sa jasné, preto v modlitbe prosí: „Pane, daj, nech dobre mlčím.“ Mlčanie, spojené s načúvaním, je výrazom hlbšieho prežívania viery a prejavom ľudskej zrelosti. Ale iné je mlčať, odmlčať sa a iné je byť umlčaný. Hlavného hrdinu spoznávame ako človeka, ktorý pláva proti prúdu – drží sa učenia Cirkvi, vydáva svedectvo o Bohu, nepoddáva sa, preto je zo strany politickej moci „dobre kontrolovaný“ a všelikako obmedzovaný: „Mojím údelom doteraz bolo i teraz je – byť básnikom umlčaným.“

DOJÍMA VERNOST

Ján Blahoslav Čierny prejavuje až dojímavú vernosť kňazstvu a básnictvu: „Akože možno prestat s poéziou? Či možno prestat s láskou, to jest s Bohom? To u mňa splýva a srdce s úžasom sa len dívá a stále sníva, čím pln-

sie žije. Pre mňa nie iné poézie.“ Preto neprekupuje, že jeho denník mestami nadobúda charakter básne či modlitby.

V súvislosti s náboženstvom krásne a múdro vyznáva: „Kresťan-katolík nemôže sa mat' dobre na zemi, ak prestance túžiť za nebom. Čo by bolo z našej zeme bez neba? Čo by bolo z tela bez duše? Čo by bolo zo slov bez mlčania? Čo by bolo z človeka bez Boha? Všetko spolu patrí. A ak sa to predsa odlúči, všetko viditeľné sa poruší a klesá v prach...“

Janko Silan písal svoj román pomerne dlho a opakovane ho prepracoval. V roku 1970 ponúkol dokončený rukopis vydavateľstvu, ale jeho nádeje boli märne – komunistická moc vydanie knihy nepripustila, takže *Dom opustenosti* sa do rúk čitateľov dostal prvý raz až v roku 1991, teda po zmeni spoločenských pomerov. Druhýkrát román vyšiel v roku 1997 (ako piaty zväzok súborného vydania Silanových prác), doplnený o niekoľko kapitol, ktoré sa podarilo dodatočne objavíť.

Editor súborného vydania Július Paštuka v úvodnej štúdii s názvom *Básnik píše román* takto zhrnul odkaz románu *Dom opustenosti*: „Hoci básnik Janko Silan rébusovitou formou i obsahom svoj román zašifroval, jednako sa dá hlbšou, hlbkou interpretáciou významove rozkryť – a potom sa stáva výrečným svedectvom i aktuálnym posolstvom kresťanského humanistu.“

JÁN MARŠÁLEK

Janko Silan: Dom opustenosti
Slovenský spisovateľ, 1991 (prvé vydanie); Lúč, 1997 (druhé vydanie)

Piaty koláč pre mamy

Podľa Tennevnej Jordanovej, jednej z miliardy svetu neznámych mám, „matka je človek, ktorý ked' vidí, že má iba štyri kúsky koláča pre pät' ľudí, okamžite tvrdí, že o koláč nikdy nestála“. Venujme preto všetkým mamám sveta piaty koláč v podobe básní.

Ján Smrek

Báseň o krásnej matke

Prekrásna matka!
Hoc sú už jej vlasy
strieborne lesklé,
predsa jej však neubudlo z krásy,
bo svetu dala
krásnu dcéru.

A svet sa díva na obe
a kochá sa v ich podobe.

Akou je dcéra dnes,
jej matka bola niekedy,
upomínajúc na kvety -
a aká je dnes matka vznešená,
takou sa niekedy dcéra stane.
Medzi nimi
je všetko čudne zharmozizované.

Matka má oči ako uhol'
a sú to očí dcérine.
Tie hľadia s ohňom na človeka
a tamtie krotko, nevinne.

Jedny z nich velia: poľub pery
osemnásť ročnej dcéry.
A druhé: kľakni pred matkou
a bav ju žitia pohádkou!

Ó, oči dcéry, oči matky,
ktoré ste drahšie človeku?
Jedna ich nosí ku bielemu,
k čiernemu druhá k obleku.
Môž' milovať však v dcére matku
a obom vraviet' o štastí,
hovoríť jednej: svätá ste mi,
tej druhej: moja, moja, ty!

Musí sa rieciť i smutné to:
nebude matky kedysi!
Však v dcére budú zachované
jej drahocenné obrysy.
Uteká život ako rieka,
z dcéry sa matka stane raz
a po rokoch sa zopakuje
metamorfóza krás.

Milan Rúfus

Mama

Vie o nás všetko. Viac než mnohí iní.
A napriek tomu nikdy nesklame.
A nespomína dlho na prečiny.
O kom to vravím? Predsa o mame.

Mama. Ten človek, čo najdlhšie mlčí,
ked' ubližia mu jeho najblížší.
Po každom páde znova chodiť učí.
Po každom pláči znova utíší.

Mama. Tá večná diakonka skromná.
Vyperie, vyžehlí, sedí nad šitím.
Takejto službe sa nič nevyrovňa.
No iný život bol by nebytím
pre ňu, čo tŕpne pre každý nás krôčik.

A dá aj to, čo sama postráda.
Srdcom je pri nás, kam nevidia oči.
Nechce nás stratíť. Veľmi nerada.
Preto sa bojí snáď viac, než by chcela.
Hádam viac než my sami o seba.

Snáď myslíme si, že by nemusela
a že nám tol'kej lásky netreba.
Nech neradí a nech sa nevyzvedá.
A vtedy mnohý z nás sa poraní,
ked' rady matky za lesk sveta predá.

Mama vždy chcela iba ochrániť.
Potom snáď tuší utajenú bolest'
ukrytú hlúpo, za drzost' a chlad.
Pridobre pozná naše srdce holé.
Mama. Ten človek, čo vždy vie mať rád.

Rudolf Dobiáš

Mamine ruky

Prečo sa chveje osika?
Lebo sa jej vetrík dotýka.
A ktože je, kto je na vine,
že sa chvejú ruky mamine?
To sú ale smiešne otázky!
Tie ruky sa chvejú od lásky.

Datta Thombare: *Matka s dieťat'om*

Andrej Plávka

Matka

Tichučko sedí tam pod starou hruškou,
len taká drobná kôpka spomienok,
everníčkou hľadá ihly úzke uško,
čo sa jej v zraku úži rok čo rok.

Do diaľky zato ešte oko jasné,
i do tej, čo je najviac d'aleko,
navidomoči iba blízkosť hasne,
zahmlieva sa jej leto za letom.

Ale ked' prídu podjesenné dažde
a dlhé noci s víchrom dofičia,
hoc bolest' vyschla dávno ako raždie,
vždy znova ostro ćobne do srdca.

Tu sama v sebe šeptom privráva sa
a neodtrhá oči od dverí.

– Len tri dni si mal, Ďurko, do sobáša,
– a pery sa jej slabo zachveli.

– A druhý, Miško, práve na Michala
dovršil by bol rovných päťdesiat –
a ked' i muža neskôr pochovala,
už nemal kto viac orať ani siať.

A roky šli jak opustené kone
po nedohľadnom, pustom úhore –
len ona bdie pri každom nebasklone
so starou hruškou sama na dvore.

Po každom dni jak po obrázku siahne
a zo spomienok tká si starobu,
len na mrkaní, ked' si večer zažne,
zas vyšíva si cestu do hrobu.

Výstava Antonella da Messina odhľaduje spirituálnu dimenziu západného maliarstva

Majster z Palerma v Miláne

Antonello da Messina: *Zvestovanie*

Do lombardskej metropoly doviezli devätnásť z celkových tridsiatich piatich zachovaných diel tohto siccískeho maliara, žijúceho v rokoch 1430 až 1479.

LUDSKOSŤ SVÄTCOV

V diele Antonella de Messina sa v jedinečnej syntéze snúbi bravúra flámskych maliarov s talianskym humanizmom, zmysel pre detail a dokonalá technika s vyjadrením nálad, povahových rysov a jedinečnou náhodnosťou, vďaka čomu pred divákom zobrazené postavy nebývalo reálne ožívajú.

Podľa kurátora výstavy Giovanniego Carla Federica Villu Antonellove sakrálné diela geniálnym spôsobom predstavujú ľudskosť svätých a zároveň sú tak skomponované, aby nás od prvej chvíle uvádzali do dialógu s postavou predstavenou na obraze. Príkladom par excellence je zrejme najznámejší Antonellov obraz *Zvestovanie* z palermanskej galérie. Mária je na ňom vyobrazená sama, bez anjela, ale prítomnosť

jinu. Podrobnejšie štúdie však ukázali, že Antonello zrejme nikdy neštudoval dôkladne ich techniku. Odpozoroval ju z poznaných diel, a to s genialitou improvizátora schopného nahradíť nedostatok technických znalostí vlastnými metódami. Podobne premýšľal aj budovanie perspektívy v súlade so svetlosťou a farbou súbežne s Pierom della Francesca, s ktorého dielom sa pravdepodobne tiež nikdy nestretol.

NADĽUDSKÝ MALIAR

Práve maliarova schopnosť vystihnuť záchvety duše neprestávala fascinovať vo všetkých epochách. Nie náhodou ako prvý naznačil Antonellov talent jeho syn Jacobello, keď pri pohľade na priepastný rozdiel medzi svojím a otcovým dielom, podpísal jednu svoju Madonu s dieťaťom slovami: „Syn nadľudského maliara“.

Napriek nevelkému počtu zachovaných diel patrí Antonello da Messina bezpochyby medzi najväčších umelcov všetkých čias. V Neapole dostał príležitosť zoznať sa s nádhernými olejomalbami flámskych maliarov, s ich zmyslom pre detail, svetlosť a kra-

V milánskom Palazzo Reale môžu návštevníci až do 2. júna 2019 obdivovať diela majstra talianskej renesancie Antonella da Messina.

tajomstva je zreteľná. „Cítime ju z Máriinho pohľadu, preto padáme na kolena,“ hovorí profesor Villa.

„Majster Antonello da Messina mimoriadnym spôsobom dokáže zachytiť podstatu človeka a vyjadriť to aj v sakrálnych obrazoch. Ako snáď najväčší portrétnista západného maliarstva nám ukazuje Kristovo človečenstvo. Na výstave predstavuje napríklad obraz Kristus pri stípe. V tvári bičovaného Krista je zároveň bolest i otázka. Na hlave má tr-

ňovú korunu, na krku povraz. Muž bolesti. Slzy stekajúce po tvári vyzerajú ako živé. Docielil toho vďaka zvláštej technike. Zmiešal farbu so živicou a týmto spôsobom materializoval Ježišovu bolest. Vidíme Krista, ktorý sa pre človeka stal telom a krvou,“ vysvetľuje profesor Villa.

Obraz *Žehnajúci Kristus* z londýnskej Národnej galérie je zvrchovaným príkladom hlboko spirituálnej dimenzie západného umenia, v poslednom čase často nechápaného a potlačovaného v prospech štylizácií vzhliadajúcich k východným ikonám. Spasiteľ na Antonellovom obraze rešpektuje staré symbolické zvyklosti, keď v červenej a modrej farbe šiat naznačuje obe prírodenosti Ježiša Krista, ale nevyčerpáva sa pri týchto konštatovaniach. Kristova postava je plne vtelená, hoci vystupuje z neurčitého priestoru a jej objemy vykresľuje ostré svetlo. Pravica pozdvihnutá v majstrovskej maliarskej skratke však zasahuje do divákovho času, ako ruka žehnajúca aj podávaná.

JOHANA BRONKOVÁ/RV

Žilinská galéria Ikony predstavuje ikonu mesiaca máj *Z teba sa raduje*

Ikona mája

Ikona mesiaca máj *Z teba sa raduje (O tebi radujetsja)* pochádza z Ruska a bola napísaná okolo roku 1800.

Ikona je oslavou Božej Matky, ktorú si Boh vybral pre svoj plán spásy. Aj keď veriaci o nič neprosia Matka Božia ich zahŕňa milosťami. Hlboká a vrúčena modlitba pred ikonou očistíuje, osvecuje a posväcuje.

Námet ikony je jedným z najpopulárnejších v ruskom ikonopiseckom umení z konca 15. storočia. Po prvý raz sa objavuje v oblasti mesta Pskov.

INTERPRETÁCIA HYMNU

Kompozícia ikony *Z teba sa raduje* je interpretáciou hymnu sv. Jána Damas-

kého z božskej *Liturgie sv. Bazila Veľkého*: „*Z teba, Milostiplná, raduje sa všetko tvorstvo i zboru anjelov, i ľudské pokolenie. Ty si posvätný chrám, ty si duchovný raj, ty si panien ozdoba. Ved z teba Boh prijal telo; sám Boh, ktorý je pred vekmi, dieťatkom sa stal. On z twojho lona spravil svoj trón a tvoj život rozšíril nad nebies priestranstvá. Z teba, Milostiplná, raduje sa všetko tvorstvo. Sláva tebe.*“

Centrom ikony je Bohorodička s dieťaťom Ježišom. Sedí na tróne obklopená tmavomodrým okrúhlym nimbo

s cherubími a serafinmi. Táto tmavomodrá farba (v niektorých prípadoch zelenomodrá) je symbolom Božieho tajomstva, mystickej hĺbky. Uprostred tohto tajomstva, v srdci božstva, sa nachádza trón Božej Matky a Syna, pretože vtelenie má svoj prameň v Božej láske. Tam treba začať čítať ikonu.

Okolo tmavého nimbu sa vytvára ďalší polkruh s anjelmi v ľudskej podobe v popredí s archanjelmi Gabrielom a Michalom, ktorí majú k tajomstvu vteľenia najbližšie.

RAJSKÁ ZÁHRADA

V hornej časti ikony je na pozadí zoobrazený dominantný, zvnútra olivovo-zelený chrám, ktorý je zvonka purpurový. Má mnohé klenby, okná a deväť kupol, ktoré podľa byzantského symbolizmu zobrazujú deväť anjelských zborov, a žehnajúceho Pána zástupov vo svetle jeho božského jasu. Priestorná kompozícia je podľa hymnu umiestnená v „rajskej záhrade“, symbole nevinnej a harmonickej prírody – symbole Márie. Záhrada je ohraničená dokonale formou kruhu. Dole sa dotýka zeme, ale zároveň je bez ťažkostí v priestore. Takto je zoobrazené nebo – nebeský Jeruzalem, miesto nádeje a túžob ľudského pokolenia.

Pri podnoží trónu sú zjednotení svätí, z oboch strán obrátení do stredu. Vľavo pod trónom vidno sv. Jána Damaského s rozvinutým zvitkom, kde sú napísané slová hymnu, ktorého je autorom. Pod podnožkou Presvátej Bohorodičky stojí okrídlený aniel púste – sv. Ján Krstiteľ so zvitkom v ruke, na ktorom je napísané „*Robte pokánie, lebo sa priblížilo Neeské kráľovstvo!*“ a ďalší spravodliví Starého a Nového zákona. Vpredu vpravo vidno skupinu mnišok.

Ešte nižšie sa zhromaždili dva husté zástupy svätých, ktorí sa obracajú k Bohorodičke. Nad ľavou skupinou svätých stojí kajúci hriešnik Dišmas a nad pravou kráľ Dávid, z ktorého rodu pochádza Presvátá Bohorodička. Dolu v strede sú duše neviniatok a umučených detí. Celý zástup svätých predstavuje všetkých ľudí povolaných k videaniu nebeského Jeruzalema.

GIZA

Milana Rastislava Štefánika fascinovala astronómia, ktorej venoval veľké úsilie

Očarilo ho Slnko

Tento rok si pripomíname 100 rokov od smrti veľkého Slováka Milana Rastislava Štefánika, spolužakladateľa Č-SR, generála, diplomata, humanistu a vedca- astronóma. Jeho život bol poznačený túžbou po poznaní sveta, pravdy a spravodlivosti, ako aj úsilím oslobodiť slovenský národ z politického, sociálneho a kultúrneho područia.

Milan Rastislav Štefánik sa narodil 21. júla 1880 v Košáriskách. Po ukončení strednej školy sa rozhodol študovať stavebné inžinierstvo v Prahe, no v štúdiu tohto odboru nenašiel uspokojenie. Odišiel z techniky a zapísal sa na Karlovej univerzite na odbor astronómia, ktoréj bol verný celý život.

ŽIAK SLÁVNEHO HVEZDÁRA

Svoje vysokoškolské štúdium zavŕšil dizertačnou prácou *Nové hviezdy z doby predtychonovej a Nová Cassiopea*. Doktorát filozofie získal 12. októbra 1904. Ešte v tomto roku odišiel do Paríža, kde sa na odporúčanie priateľov stal žiakom a neskôr spolupracovníkom významného profesora Julesa Jansse na v observatóriu v Meudone pri Paríži. Štefánik ho upútal. Zaujala ho jeho vynaliezavosť, technické nadanie, jeho oduševnenie a chut' pracovať. A tu sa začína jeho cesta k hviezdam.

Ako pracovník meudonskej hvezdárne skonštruoval v roku 1906 spektroheliograf. J. Janssen predstavil Štefánikove práce akadémii, kde sa stretli s priaznivým prijatím. Postupne sa dobre zapísal v parižskych vedeckých a spoločenských kruhoch.

M. R. Štefánik uskutočnil viacero výstupov na Mont Blanc, kde robil výskumy aj počas zatmenia Slnka. Výsledky týchto výskumov uviedol v prácach *Štúdium telurických čiar a Fotografické štúdie telurických čiar v infračervenom spektri*. Tieto vedecké práce znamenajú nesporný prínos v oblasti astrofyziky, najmä solárnej fyziky. Zatmenie Slnka pozoroval aj v Španielsku. O tomto výskume predložil profesor Jules Janssen Štefánikovi správu *Spektroskopické skúmanie počas zatmenia Slnka 30. augusta v Alcosébre*.

V roku 1909, hnaný túžbou po poznaní, odcestoval do severnej Afriky (Alžírsko, Tunisko), kde v týchto výskumoch pokračoval.

AJ NAPRIEK MRAČNÁM

Na začiatku roka 1910 sa Štefánikovi naskytla nová možnosť pozorovať slávnu Halleyho kométu, a to na exotickom ostrove Tahiti. V tomto „raji“ strávil desať mesiacov. Zakladal tam meteorologické stanice a starostlivo sa pripravoval na pozorovanie prechodu Halleyho komety, no v deň prechodu kométa sa nebo zatiahlo. Tento neúspech si Štefánik vynahradil 28. apríla 1911 pri pozorovaní úplného zatmenia Slnka na ostrove Vava'u v juhozápadnom Pacifiku. Jeho meno opäť zažiarilo na vedeckom nebi, dostalo sa mu ocenenia od francúzskej Akadémie vied.

Štefánikov životným záujmom boli zatmenie Slnka. Dňa 24. augusta 1912 odišiel pozorovať tento jav do Brazílie. Tamoxi hvezdári mu vybrali na pozorovanie miesto vzdialené tri kilometre od hvezdárne v Passa Quatro v brazílskom federálnom štáte Minas Gerais. Doprava a inštalovanie desať metrov dlhého a asi 2 000 kilogramov ľažkého d'alekohľadu sa nezaobišli bez starostí. Cenné prístroje sa museli opatrne prekladať a posledný úsek cesty ich prepravovali na vozoch, ktoré ľahali voly. Okrem toho d'alekohľad potreboval betónový podstavec.

Deň pred zatmením prišla do tábora hvezdárov správa, že na miesto pozorovania cestuje prezident štátu so svojím sprievodom. Hoci v čase zatmenia celý deň pršalo a obloha bola zatiahnutá, M. R. Štefánikovi sa napriek dažďu a mračnám podarilo dosiahnuť určité výsledky – pomocou farebných filtrov zistil, že pred úplným zatmením slnečné svetlo nezmizlo odrazu, ale jednotlivé spektrálne farby sa strácali postupne. Po skončení zatmenia sa tieto farby znova objavovali jedna po druhej tak, ako pred ním zanikali. Ked' Mesiac zakryl Slnko, odrazu sa asi na dve sekundy zotmelo, mračná zožltli a krajinu sa sfarbila do siva.

Štefánik pri pozorovaní zatmenia Slnka v Cormeilles-en-Parisis v apríli 1912

FRANCÚZ KVÔLI VEDE

Takéto pozorovania si vyžadovali aj značné finančné náklady. Francúzska vláda síce podporovala výskumy, ale iba francúzskych občanov. Preto Štefánik požiadal o francúzske štátne občianstvo, aby mohol vo svojej výskumnnej práci pokračovať. Toto sa mu splnilo v roku 1912.

Takmer celý rok 1913 sa M. R. Štefánik usiloval získať záujem oficiálnych francúzskych inštitúcií o dobudovanie tahitskej hvezdárne, pričom stále zdôrazňoval význam meteorologickej služby v Oceánii pre plavbu francúzskych lodí.

Štefánikovu vedeckú prácu prerušila prvá svetová vojna. V januári 1915 ho prijali do armády ako letca, prieskumného pilota. V hodnostiach rýchlo postupoval, až sa stal brigádnym generálom a rytierom Čestnej légie. Do francúzskeho vojenského letectva zaviedol meteorologickú službu.

M. R. Štefánik skoro spoznal, že sa otvára nová kapitola – rozbitie nenávidenej rakúsko-uhorskej monarchie. Zapojil sa do príprav vytvorenia Česko-Slovenskej republiky. Pri návrate liejadlom z Talianska do vlasti 4. mája 1919 pri Ivanke pri Dunaji havaroval a haváriu neprežil.

LUBOMÍR V. PRIKRYL
(Snímka: archív autora)

Ruské centrum vedy a kultúry
v Bratislave
a Občianske združenie
DEDIČSTVO OTCOV
Vás pozývajú na slávnostné
podujatie venované

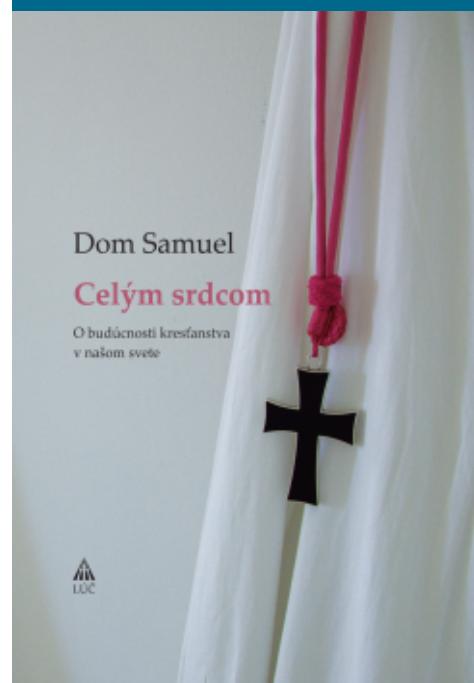

**Dňu slovanskej
písomnosti a kultúry**
25. mája 2019 o 15.00
Kostol sv. Kríža v Devíne

Program:
Príhovor Inny Kuznecovej,
riaditeľky RCVK
Príhovor Daniely Suchej,
DO, o.z.
Slávnostné položenie kveťov
k pamätníku
sv. Cyrila a Metoda

Neprehliadnite

trapistickú spisbu
inšpirujúcu aj laikov
na prehĺbenie a rast
duchovného života.

Žeravé uhlíky
a
Celým srdcom

VOX

Mesačník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza mesačne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkrížna 4, 821 06 Bratislava;

ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751